

Fornleifaskráning í Eyjafirði VIII

Fornleifar í landi Stóra-Eyrarlands og Kotár

Adolf Friðriksson & Orri Vésteinsson

Minjasafnið á Akureyri

Fornleifastofnun Íslands

FS034-95025

Akureyri 1997

Efnisyfirlit

1. Kafli Inngangur	4
2. Kafli Yfirlit um sögu byggðar á skráningarsvæðinu	6
3. Kafli Fornleifaskrá	10
Ey-298 Kotá	14
Ey-299 Stóra-Eyjarland	17
Ey-300 Barð	41
Ey-301 Hamar(s)kot	42
Ey-302 Naust	44
4. Kafli Verndun og kynning fornleifa á skráningarsvæðinu	67
5. Kafli Deiliskráning: Sólborg og nágrenni	68
Heimildaskrá	70

1. Kafli Inngangur

Fornleifaskráning í landi Akureyrar hófst sumarið 1995. Þá var gerð úttekt á heimildum um fornleifar í kaupstaðarlandinu og gerð áætlun um heildarfornleifaskráningu¹. Sama ár var gerð fyrsta deiliskráningin á Akureyri og var það í landi Nausta². Með hliðsjón af ofannefndri greinargerð um framkvæmd skráningar ákvað bæjarstjórn Akureyrar að ráðast í fornleifaskráningu innan bæjarmarkanna og var fyrsti áfangi verksins unninn sumarið 1996. Svæðið sem þá var skráð voru jarðirnar Kjarni, Hamrar og Naust (fyrir utan kaupstaðarlóðina gömlu) syðst í bæjarlandinu³. Auk þess var gerð deiliskráning í Syðra- og Ytra-Krossanesi nyrst í landi Akureyrarbæjar⁴. Sumarið 1997 var ráðist í 2. áfanga aðalskráningar sem er svæðið norðan Naustalands og sunnan Glerár, þ.e. Stóra-Eyjarland ásamt hjáleigunum Barði og Hamarskoti, og Kotá. Auk aðalskráningar var gerð þriðja deiliskráningin, að þessu sinni á Sólborgarsvæðinu nyrst í landi Kotár og norðurbakka Glerár. Ennfremur var í þessum áfanga gerð úttekt á þeim húsaleifum á gömlu kaupstaðarlóðinni, Oddeyri og í Glerárþorpi sem teljast til fornleifa.

Í þessari skýrslu eru birtar niðurstöður fornleifaskráningar í landi Stóra-Eyjarlands og Kotár

¹Adolf Friðriksson, Birna Gunnarsdóttir og Orri Vésteinsson (1995): *Fornleifaskráning á Akureyri. Greinargerð um stefnu, aðferðir og framkvæmd*, Minjasafnið á Akureyri - Fornleifastofnun Íslands, FS010-95081, Akureyri.

²Birna Gunnarsdóttir (1995): *Fornleifaskráning í Eyjafirði IV: Deiliskráning Naustahverfis*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS004-95021, Akureyri.

³Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1996): *Fornleifaskráning í Eyjafirði VI: Fornleifar í landi Nausta, Hamra og Kjarna*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS010-95023, Akureyri.

⁴Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1996): *Fornleifaskráning í Eyjafirði VII: Deiliskráning í Krossaneshaga*, Minjasafnið á Akureyri & Fornleifastofnun Íslands, FS017 - 95024, Akureyri.

auk þess sem birt er talsvert endurskoðuð og aukin fornleifaskrá Naustalands en þar munar mestu um fornleifar á gömlu kaupstaðarlóðinni frá 1786.

Fyrst er gefið stutt yfirlit yfir sögu byggðar á svæðinu (2. kafli) en þar á eftir er birt skrá um minjastaði á skráningarsvæðinu (3. kafli). Í skránni eru minjastaðir flokkaðir eftir jörðum. Hver jörð fær sérstakan kafla þar sem gerð er grein fyrir takmörkum jarðarinnar, breytingum á þeim og öðrum upplýsingum sem geta varpað ljósi á sögu byggðar og búskapar á staðnum. Einnig er gerð grein fyrir þáttum sem hafa eða hafa haft áhrif á varðveislu minja. Undir hverri jörð er síðan skrá með ítarlegri umfjöllun um hvern minjastað með teikningum þar sem við á. Einnig er birt minjakort sem sýnir minjastaði, örnefni og aðrar upplýsingar sem tengjast fornleifum og horfnum búskaparháttum. Í 4. kafla er fjallað um ástand og menningarsögulegt gildi minjastaða á skráningarsvæðinu og gerðar tillögur um kynningu og verndunaraðgerðir. Um deiliskráningu á Sólborgarsvæðinu er fjallað í Viðbæti. Samhliða 2. áfanga aðalskráningar og þeirri deiliskráningu sem framkvæmd var 1997 var unnið að stefnumörkun í friðun, rannsóknum og kynningu á fornleifum á Akureyri og hefur verið gerð um það sérstök skýrsla⁵.

Fornleifaskráning á Akureyri er unnin af Fornleifastofnun Íslands og er það liður í samstarfi FSÍ og Minjasafnsins um fornleifaskráningu í Eyjafirði. Skráningin var unnin undir stjórn Adolfs Friðrikssonar og Orra Vésteinssonar en auk þeirra unnu Sædís Gunnarsdóttir og Elín Hreiðarsdóttir að verkinu. Sumarið 1995 hafði verið gerð heimildakönnun um fornleifar í landi Akureyrarbæjar og deiliskráning í Naustalandi og sá Birna Gunnarsdóttir um hvorttveggja. Minjasafnið á Akureyri veitti starfsaðstöðu og margháttaða aðstoð og kunna höfundar Guðnýju Gerði Gunnarsdóttur forstöðumanni og Herði Geirssyni og samstarfsfólki þeirra bestu þakkir fyrir gott samstarf. Starfsmenn Amtsbókasafns og Héraðsskjalasafns á Akureyri voru afar hjálplegir við að útvega ýmis gögn og bækur og eru þeim færðar bestu þakkir. Þá veittu stofnanir og embætti bæjarins margskonar aðstoð og má þar sérstaklega nefna Skipulagsdeild bæjarins og lóðaskrárritara. Menningarmálanefnd Akureyrarbæjar lét í té húsnæði í Gamla spítalanum fyrir starfsmenn verkefnisins. Síðast en ekki síst vilja höfundur þakka heimildamönnum fyrir ómetanlega hjálp.

⁵Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1997): *Fornleifar á Akureyri. Stefna um friðun, rannsóknir og kynningu*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS035-95026, Akureyri.

2. *Kaflí Yfirlit um sögu byggðar á skráningarsvæðinu*

Stóra-Eyyrarland var ein landmesta jörðin í Hrafnagilshreppi og sú langstærsta í norðanverðum hreppnum. Hún var metin til 100 hundraða og er það sama verð og var á Kristnesi, Espihóli og Möðrufelli en minna en á Grund sem var 200 hundruð og langdýrasta jörð á Íslandi. Þó að Stóra-Eyyrarland ætti allgott engi í Eyyrarlandshólma í ósum Eyjafjarðarár þá voru útslægjur ekki meginkostur jarðarinnar eins og flestra hinna stórbýlanna í hreppnum, heldur fyrst og fremst gott sumarbeitiland á Glerárdal. Öfugt við Lögmannshlíðarhluta dalsins norðan við ána áttu aðrar jarðir ekki ákveðin beitarnot í Eyyrarlandshlutanum sunnan við og hefur Stóra-Eyyrarlandsbóndinn því verið einráður um beit á dalnum. Vetrararbeit hefur hinsvegar verið minni á Stóra-Eyyrarlandi en framar í hreppnum þar sem snjóléttara er og virðist það helsta ástæða þess að 1712 var ívið færri sauðfé á Stóra-Eyyrarlandi en t.d. á Espihóli.⁶ Stóra-Eyyrarland átti svo land að sjó og hefur það verið veruleg búbót, bæði af útræði og fiskrekum en 1653 er þess til dæmis getið í annálum að 19 hundruð fiska hafi rekið á Oddeyri.

Eins og rakið var í skýrslu um fornleifar í landi Nausta, Hamra og Kjarna bendir flest til að þær jarðir séu upphaflega klofnar úr landi Stóra-Eyyrarlands. Helstu rök fyrir því eru að Stóra-Eyyrarland er miklu stærri en þessar jarðir og á land fyrir ofan þær á fjalli og fyrir neðan Kjarna í Eyyrarlandshólma. Þó að það sé ekki ótvírætt verður að teljast sennilegast að elsta byggð á hverju

⁶ Á Stóra-Eyyrarlandi vori samtals 199 kindur, þar af 151 á heimajörðinni en 48 á hjáleigunum Barði og Hamrskoti. Til samanburðar má nefna að í Grundarplássi (með Dvergstöðum) voru um 550 kindur en 198 á heimabænum. JÁM.

svæði sé á stærstu og dýrustu jörðunum og að minni jarðir með takmarkaðri landgæði hafi byggst seinna og þá aðeins fengið land sem hinir gátu ekki nýtt jafnvel sjálfir. Hálfkirkja var á Stóra-Eyjarlandi og bendir það einnig til að jörðin hafi verið eldri og meiri en nágrannajarðirnar er kirkjur fóru að byggjast á Íslandi á 11. öld. Það er raunar athyglisvert að Hrafnagilskirkja, en þangað áttu Stóra-Eyjarlandsmenn sókn frá 14. öld a.m.k., átti ekkert land yst í sókn sinni. Samkvæmt elsta máldaga kirkjunnar átti hún auk hálfðs heimalands og hjáleigunnar Nýlendis í Hrafnagilslandi, Hranastaði og Syðra-Gil fyrir utan Kífsá sem er í annari sókn. Hranastaðir eru augljóslega klofnir úr Stokkahláðalandi og Syðra-Gil er ein af þeim jörðum sem klofnar hafa verið úr Kristneslandi. Af þessu mætti geta þess til að stórbændur á Stokkahlöðum, Hrafnagili og Kristnesi hafi upphaflega bundist samtökum um að leggja fé til kirkju á Hrafnagili, sennilega á 12. öld, en að stórbændur á Espihóli og Stóra-Eyjarlandi hafi ekki verið með af einhverjum ástæðum. Á Espihóli var alkirkja á seinni hluta miðalda og hálfkirkja á Stóra-Eyjarlandi og var báðum þjónað af Hrafnagilspresti. Vitað er að prestar voru heldur víðar á 12. og 13. öld en á seinni hluta miðalda og má vera að heimilisprestar hafi verið á Espihóli og Stóra-Eyjarlandi til að byrja með en að þær smásóknir hafi síðar lagst til Hrafnagils. Þetta verður þó ekki styrkt öðru en almennum líkum en eftir stendur að Stóra-Eyjarland hefur verið einskonar byggðakjarni allt frá landnámsöld, úr þeirri landareign hafa nágrannajarðirnar byggst, þar hefur mögulega verið lítil sókn með 3-4 bæjum á 12. og 13. öld og þangað hafa menn af þeim bæjum haldið áfram að geta sótt tíðir fram á 18. öld.

Sennilegt er að bæði Kjarni og Naust séu fornar jarðir, byggðar mjög skömmu eftir að landnám í Eyjafirði hófst. Þó þær séu minni en Stóra-Eyjarland eru þær samt álitlegar bújarðir með verulegum landgæðum og Nausta a.m.k. er getið í fornsögum. Öðru máli gegnir um Kotá sem hefur greinilega verið klofin úr landi Stóra-Eyjarlands, en landið sem Kotá tilheyrir gengur eins og vinkill inn í Stóra-Eyjarlandsland þar sem Glerá beygir til norðausturs, og á hún ekki land til fjalls né fjöru. Kotár er fyrst getið 1417 er hún var afhent með Stóra-Eyjarlandi og hún virðist jafnan síðan hafa fylgt Stóra-Eyjarlandi í kaupum og sölum og voru jarðirnar báðar í eign sömu manna 1417, 1464, 1538, 1558, 1670 og 1712. Þetta bendir sterklega til að Kotá hafi byggst heldur seinna en jarðirnar sunnan við Stóra-Eyjarland, þá að það verði ekki ákvarðað nánar en á bilinu 11.-14. öld, og að jörðin hafi verið hjáleiga í venjulegum skilningi þess orðs þó að hennar sé yfirleitt getið sérstaklega í sölubréfum og hafi frá 1417 a.m.k. haft sérstakt matsverð. Það gæti helst bent í aðra átt að nafn jarðarinnar virðist

tengjast Glerá frekar en Eyrarlandi. Glerá er talin landnámsjörð í fornritum og væri ekki óhugsandi að þeirri jörð hefði í upphafi tilheyrt land beggja vegna árinna og að býli sem byggst hefði sunnan við hana hafi verið kallað Kot-á til aðgreiningar frá bæjunum á Gler-á en þeir voru annars yfirleitt aðeins kallaðir Á.⁷ Fyrir lok 13. aldar hefur Glerá verið horfin í skuggann af Lögmanshlíð og mætti vera að hluti af þeirri hnignun hefði verið að Kotá hefði gengið undan Glerá til Eyrarlands. Það gæti líka skýrt afhverju jörðin hafði sérstakt mat og hennar er getið sérstaklega við kaup og sölur á Eyrarlandi þó hún hafi augljóslega ekki verið annað en hjáleiga í meir en 400 ár.

Seinna en Kotá hafa komið til sögunnar hjáleigurnar Miðhús, Barð og Hamarskot hjá Eyrarlandi og Kotárgerði í túninu á Kotá. Öll þessi býli höfðu verið lengi í byggð þegar Árni Magnússon og Páll Vídalín tóku saman jarðabók fyrir Hrafnagilshrepp árið 1712, sem þýðir sennilega að þau höfðu byggst fyrir 1700 en hversu lengi fyrir það er ómögulegt að segja. Miðhús fóru í eyði um 1680 og Kotárgerði um 1690 og er ekki vítað hvort byggð hófst á ný á 18. öld á þessum stöðum en nokkuð víst er að á hvorugum staðnum var búið á þeirri 19. Barð og Hamarskot voru hinsvegar í byggð fram á 20. öld þó að um aldamótin 1900 muni búskapur hafa verið orðinn lítill í Barði a.m.k.

Stóra-Eyrarland hefur legið í þjóðbraut frá fyrstu tíð. Um hlaðið þar lá aðalleið þeirra sem komu framan úr Eyjafirði, úr Þingeyjarþingi og lengra að austan, til Gása, Skagafjarðar og Vesturlands. Þingstaður Eyfirðinga á að hafa verið austan við fjörðinn og hefur Vaðlaþingi verið fundinn staður í Búðalág í landi Litla-Eyrarlands og örnefnið Kaupangur bendir líka til að samkomur hafi verið haldnar á þeim slóðum. Þinghalds og fundahalds er hinsvegar snemma getið hjá Eyrarlandi. Árið 1199 var haldinn sáttafundur við brú sem þá hefur verið á Glerárgljúfrum og 1305 er getið um Oddeyrarþing sem þá virðist hafa verið héraðsþing Eyfirðinga.⁸ Yst á Oddeyri er örnefnið Hengingarklöpp sem bendir til að að aftökur hafi átt sér stað í sambandi við þinghald á Oddeyri en ekki hefur verið þingað á Oddeyri eftir að héraðsþing og fleirihreppaþing lögðust af á 16.-17. öld. Á 15. og 16. öld er iðulega getið um prestastefnur á Stóra-Eyrarlandi og hefur bærinn verið reglulegur þingstaður fyrir norðlenska presta vel á aðra öld að minnsta kosti. Útræði mun einnig hafa verið frá

⁷ Svipuð hugmynd liggur sennilega að baki þeirri kenningu að Kotá sé sama og Syðri-Glerá sem getið er í Landnámabók - SS 1993, 88, 147-49.

⁸ *Lárentíus saga* 17. kap (Bsk I, 807), IA, 390.

Oddeyri og átti Munkaþverárklaustur m.a. skipsuppsátur þar, en óvíst er hvar á Oddeyrinni það var og líklegra jafnvel að það hafi verið við Sandgerðisbót í landi Krossaness eða Lögmanshlíðar. Regluleg verslun virðist hafa lagst af á Gásum fyrir 1400 - a.m.k. er ekki getið um verslun þar á 15. öld eða síðar og er ekki vitað hvort eða hvar verslað var í Eyjafirði á 15. og 16. öld. Árið 1552 lögðu herskip konungs að akkerum við Oddeyri⁹ og má vera að hið ágæta hafskipalægi á Pollinum hafi þá þegar verið vel þekkt og í reglulegri notkun. Verslun hefur verið hafin á Akureyri fyrir lok 16. aldar því árið 1602 úrskurðaði konungur að hún skyldi vera aðalhöfnin við Eyjafjörð.¹⁰ Verslun á Akureyri, sem að mestu leyti er í landi Nausta, hafði lengi vel lítil áhrif á byggðina uppi á brekkunni. 1712 er getið um þrjú kot sem verið höfðu í túni Stóra-Eyjarlands á seinni hluta 17. aldar en lagst síðan í eyði og höfðu búið í þeim hjáleigumenn með mjög litla grasnyt og íbúarnir lítið sem ekkert kvikfé haft en lifað mest á fiskirri og kaupstaðarslátri eins og það er orðað í jarðabókinni. Einnig er getið um fjóra húskofa niðri við kaupstaðarlóðina, sennilega í Búðagili eða á Akureyrinni norðan við Búðalækinn, sem notaðir séu af sláturfólki en það hefur greinilega ekki hafst við þar nema meðan á slátrun stóð í kaupstaðum.¹¹ Hjáleigurnar í Stóra-Eyjarlandstúni voru af þessu að dæma einskonar vísir að þéttbýlismyndun því þar hefur sýnilega búið fólk á seinni hluta 17. aldar sem hefur haft tekjur sínar af sjósókn og verkamannavinnu. Þetta virðist þó hafa staðið stutt og ekkert framhald varð á slíkri búsetu fyrr en seint á 19. öld.

Byggð á Stóra-Eyjarlandi, hjáleigum þess og á Kotá hélst að mestu óbreytt og afskipt frá kaupstaðnum fram á seinni hluta 19. aldar en 1893 keypti Akureyrarkaupstaður báðar jarðirnar og var þá skammt í að hefðbundinn búskapur legðist af og var ræktanlegt land búið niður í erfðafestulönd og síðar byggingalóðir.

⁹ IA, 375.

¹⁰ *Lovsamling for Island I*, 138-43.

¹¹ JÁM X, 205-206.

3. Kafli Fornleifaskrá

Hér að neðan er birt skrá um fornleifar í landi Stóra-Eyjarlands og Kotár. Í skráningarkerfi Fornleifastofnunar hefur hver sýsla skammstafað heiti og hver jörð hefur númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847 og byggir tölusetning jarðanna á því. Þá er hverri fornleif gefið númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi: Ey-298:001). Í skránni er gefið yfirlit yfir skiptingu jarðarinnar, sléttun túna og listi yfir fornleifar sem fundist hafa heimildir um að þar hafi verið eða er þar enn að finna. Á eftir númeri fornleifar kemur heiti hennar og hnattstaða í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu var gerð með staðsetningartækjum og mælt í miðju hvers minjastaðar. Áætlað frávik frá miðju er um 25 metrar að meðaltali. Þar sem getur um "heimild um..." t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirliggjandi upplýsinga með um 50 metra fráviki. Þá fylgir leiðarvísir að fornleifastaðnum, mat á þeirri hættu sem fornleifar kunna að vera í og tilvísanir í heimildir um minjastaðinn ef einhverjar eru. Hættustig eru eftirfarandi: 1) engin hætta, 2) hætta og 3) mikil hætta. Gerð er grein fyrir hver er hættuorsök hverju sinni. Mikið starf hefur verið unnið við söfnun örnefna í landi Akureyrarbæjar og vegur það nokkuð á móti skorti á heimildamönnum. Til er á Héraðsskjalasafninu á Akureyri handrit að örnefnaskrá bæjarins eftir Lárus Thorarensen og skrár eftir Tryggva Þorsteinsson og Steindór Steindórsson hafa einnig birst á prenti. Þá hefur Helgi Hallgrímsson aflað frekari heimilda um marga minjastaði og skoðað suma þeirra og gert grein fyrir athugunum sínum í óprentaðri Söguminjaskrá Eyjafjarðar. Nýttust allar þessar heimildir mjög vel við skráninguna. Texti heimilda um minjar er birtur hér sem orðréttar tilvitnanir og lýsingar á minjastöðum, ástandi þeirra og staðsetningu eru hafðar í fremur knöppu formi til að halda lengd skrárinnar innan hæfilegra marka.

Alls hafa 96 minjastaðir verið skráðir á þessum tveimur jörðum og auk þeirra bættust 45 staðir

við fornleifaskrá Nausta. Í fyrra voru skráðar 70 minjar í landi Kjarna, Hamra og Nausta, og í ár bættust alls 141 minjar við. Það er því búið að skrá á vettvangi 211 staði í landi Akureyrarbæjar en þekktar minjar í landi bæjarins eru alls 322. Skýringin á því hve margar minjar hafa verið skráðar í ár er sú að hér eru teknar með heimildir um hús sem reist voru fyrir aldamót og eru nú horfin. Eru það alls 55 staðir í landi Eyjarlands og 56 í Naustalandi. Á þessum stöðum kunna enn að leynast húsgrunnar eða aðrar mannvistarleifar sem falla undir lögbundna skilgreiningu um fornleifar. Eru elstu leifarnar frá miðri 17. öld að minnsta kosti. Þéttbýlismyndunin hófst á Akureyrinni sjálfri og teygðist síðan inn og út með fjörunni. Á Oddeyri hófst hún eftir miðja 19. öld. Leifar þessarar byggðar er fróðlegt samansafn heimilda sem gefa innsýn í upphafssögu Akureyrar og þróun byggðar þar. Flestar þessara fornleifa voru bústaðir, en einnig verslunarhús, skepnuhús, mörskemmur, smiðjur, réttir fyrir sláturfé, bryggjur og önnur vanaleg mannvirki í íslenskum 18. aldar kaupstað. Á 19. öld risu svo mannvirki sem voru tákn nýrra tíma, spítali, hótél, mylla, og jafnvel garðhýsi, sporbraut og stjörnuathugunarstöð.

Af þeim 41 minjastað öðrum en húsaminjum sem skráður var í landi Eyjarlands og Kotár eru tóftir sýnilegar á aðeins 5 stöðum, en það er langtum minna en í dreifbýlinu utan hins byggða hluta bæjarlandsins enda hafa óvíska verið jafnmiklar framkvæmdir í bæjarlandinu og einmitt á þessu svæði. Þær fornleifar sem enn eru sýnilegar eru túngarðsleifar við Kotá, tóftir Miðhúsa, leifar Fremra-Eyjarlandssels og kálgarðarnir í norðurhalla Búðargils. Allir aðrir minjastaðir hafa verið eyðilagðir, sléttaðir út eða byggt yfir þá að einhverju leyti. Á skrá eru 2 bæjarhólar, þ.e. Eyjarland og Kotá, en á báðum stöðum hefur verið töluvert rask. Einnig eru leifar 8 minni býla og hjáleiga, sem verið hafa í byggð frá 18. öld eða jafnvel fyrr, sem allar hafa orðið fyrir miklu raski, að Miðhúsum meðtöldum.

Á skrá eru einungis 3 útihús og er það minna en jafnan er. Skýringin á þessu er að ekki eru til túnakort yfir þessar jarðir og því ekki heimildir um þessar minjar sem þó hafa eflaust verið. Aðrar landbúnaðarminjar eru 3 sel, rétt, mógrafir, túngarður og kálgarður. Þá eru á skrá bænhús, tvær brýr, leið, landamerki, brunnur, lending og tvö uppsátur. Stríðsminjar eru á tveimur stöðum, þ.e. s.k. South Camp og braggar sem stóðu í túni við Barð.

Á vettvangi var gert hættumat fyrir hvern minjastað og töldust allar utan Fremra-Eyjarlandsselstöftir í hættu vegna nálægðar við staði þar sem framkvæmdir af ýmsu tagi eiga sér stað, en enginn minjastaður er í stórhættu. Hér hefur fornleifaskrá.

Mynd 1. Minjastaðir í landi Stóra-Eyjarlands og Kotár. Brotalínur sýna forn landmerki jarðanna.

Ey-298 Kotá

20 hdr. 1712. Bændaeign. Þá í eyði frá 1710. Kotárgerði var býli innan túns en hafði legið í eyði undir 20 ár, “en þar fyrir langvarandi bygt” og talið 1/3 jarðarinnar. Jörðin var seld Akureyrarbæ 1893, og bútaðist eftir það niður á erfðafestulönd. Búskap hætt 1966.

Kotár er fyrst getið 1417 en þá afhendir Ingibjörg Loptsdóttir Ingunni Árnadóttur og Magnúsi Jónssyni manni hennar Eyjarland, Kotá og fleiri jarðir - DI IV. 1.7.1538 selur Þorsteinn Torfason Ara lögmanni Jónssyni Eyjarland fyrir 100 hdr, Kotá fyrir 20 hdr og Rafnsstaði fyrir 30 hdr en Þorgerður Stulladóttir, kona Þorsteins, hafði erft þessar jarðir eftir Bjarna Stullason bróður sinn - DI X, 367. 1.1.1558 meðkennir Helga Aradóttir að hún hafi gefið Þóru systur sinni samborinni hálfa jörðina Eyjarland og hálfa Kotá er hún reiknað sér til erfða fallna eftir sína móður - BG, 448-49. 2.7.1670 selur Björn Gíslason Birni Pálssyni Stóra-Eyjarland 100 hdr að dýrleika og Kotá 20 hdr fyrir jarðir metnar samtals 130 hdr að dýrleika - Jarðabréf, 224. Steindór Steindórsson vill meina að þar sem Kotá stóð hafi áður verið Syðri-Glerá. Túnakort hefur ekki verið gert.

Ey-298:001 Kotá heimild um bústað 65°40.989 N 18°06.688 V

Þar sem bærinn var stendur nú íbúðarhúsið Kotárgerði 26. Ekki er þó ljóst hvar nákvæmlega bæjarhólinn hefur verið. “Bærinn stóð nyrst á ásnum austan við Lækjardal (Kotárgil) u.þ.b. sem nú er Kotárgerði 26-8 (K.26 byggt sem íb.hús á Kotá um 1950)” segir í söguminjaskrá Helga Hallgrímssonar. SS 1993 segir að bærinn hafi staðið aðeins framar en Kotárgerði 26. Bærinn brann 1947, en nýtt hús var reist á grunninum. Hnit tekin á gangstétt miðja vegu milli Kotárgerðis 26 og 28.

Heimild: SS 1993.s.146; HH; BE 1990

Ey-298:002 heimild um fjós 65°40.972 N 18°06.756 V

“Fjosið var rétt f. vestan götuna, þar sem nú er hús Kristjáns Kristjánssonar” segir í söguminjaskrá

Helga Hallgrímssonar. Þar sem fjósið var stendur nú íbúðarhúsið Hamragerði 31. Hnit tekin í suðvestur horni lóðarinnar.

Heimild: H.H.

Ey-298:003 túngarður

65°41.093 N 18°06.676 V

Um 80 m norðan við enda Kotárgerði, þar stendur steypdur stólpi. Garðurinn sést ekki austan stólpans, en má rekja hann hins vegar í vestur í miðri brekkunni og undir húsgarð húss númer 25 við Hamragerði. Grasi gróin brekka sem hallast mót norðri. Garðurinn liggur frá enda Kotárgerði og endar við norður enda sýnilega túngarðs. Hér hefur verið plantað dálítið af birki og furu.

“túngarðurinn gamli [sést] á nokkrum á stöðum, norðan og austan við yztu húsin” segir í söguminjaskrá Helga Hallgrímssonar. Garðurinn sést norðan og vestan en ekki að austan. Hægt er að greina um 250 m af garðinum. Hnit tekin austarlega á sýnilega hluta garðsins, þ.e. á stöpli.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimild: H.H.

Ey-298:004 *Kotárgerði* heimild um bústað

65°40.959 N 18°06.713 V

1712: “Kotárgerde hefur býli heitið hjer innan túns, sem nú hefur í eyði legið undir 20 ár, en þar fyrir lángvarnadi bygt, og var þá haldinn 3júng[ur] allrar jarðarinnar. Byggingarkostir eftir proportion.” segir í Jarðabók Árna og Páls.

Býlið stóð þar sem Kotárgerði 20 er í dag eða þar í kring. Þegar húsið við Kotárgerði 20 var byggt sáust einhverjar húsleifar. Heimildamaður segist ekki viss hvort það hafi verið leifar Kotárgerðisbæjarins eða eins af útihúsum býlisins. Hnit tekið fyrir framan íbúðarhúsið Kotárgerði 20.

Heimild: JÁM X, 202

Ey-298:005 *Grænhóll/Grænutóttir* heimild um bústað

“Kotárlækur...nær suður fyrir Skarð, sem áður hét Grænhóll, e.t.v. það sama og eyðibýlið Grænutóttir, sem Olavius telur á þessum slóðum.” Þessi tilgáta verður ekki sannreynd og skrá Olaviusar er ekki sérlega nákvæm um staðsetningu eyðibýla en húsið sem nú nefnist Skarð er austan við Kotárlæk í suður frá Kotárbænum, þar sem nú er Hamragerði 9-11.

Heimild: Ö-Ak.;H.H

Ey-298:006 *Kotársel*

65°40,454 N 18°08,928 V

“Sunnan og ofan við Laugarhól er Kotársel og upp frá því er Neðri-Kotárlág.” Annaðhvort horfið í malarnámu eða sléttað í tún. “Kotársel var í Glerárdalsmynni, við norðurenda Neðri-Kotárlágar (Miðlág) og skammt fyrir ofan Laugarhól við Glerárgil. Minjar um selið munu nú vera eyðilagðar af malarnámi. (?)” HH. Þau svæði sem óhreifið eru voru gengin en ekkert var að finna. Hnit tekin við norðurenda Neðri-Kotárlágar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Nokkur örnefni, 21; H.H.

Ey-298:007 *garðlag*

65°40.958 N 18°06.744 V

Austan hússins Hamragerði 26, nyrst á opnu svæði upp á kletti var túngarður. Það sem var innan túngarðsins var kallað Dagsláttá.

Landið hefur verið lækkað og klöppin sprengd þegar Hamragerðisgata var lögð. Grasbletturinn við Hamragerði liggur fast við barðið/brúnina sem hleðslan liggur á. Hér hefur verið garðlag eða hleðsla. Í hárrí brún á grænum reit á óbyggðu svæði sést í rof þar er hleðsla úr grjóti með torfi ofan á. Þetta hefur verið í eða við túnið í Kotá. Hleðslan situr upp á klöppinni og er lítið eftir af henni, einungis 2-3 m úr steini og með torfi ofan á, í mesta lagi 9 m. Ekki er hægt að segja til um breidd eða lengd því að hleðsla sést óljóst. Hverfur vestan við lóðamörk lóðar nr. 26.

Hættumat: mikil hætta vegna rasks

Ey-298:008 *frásögn um útihús*

Þar sem Hamragerði 26 er í dag var áður útihús.

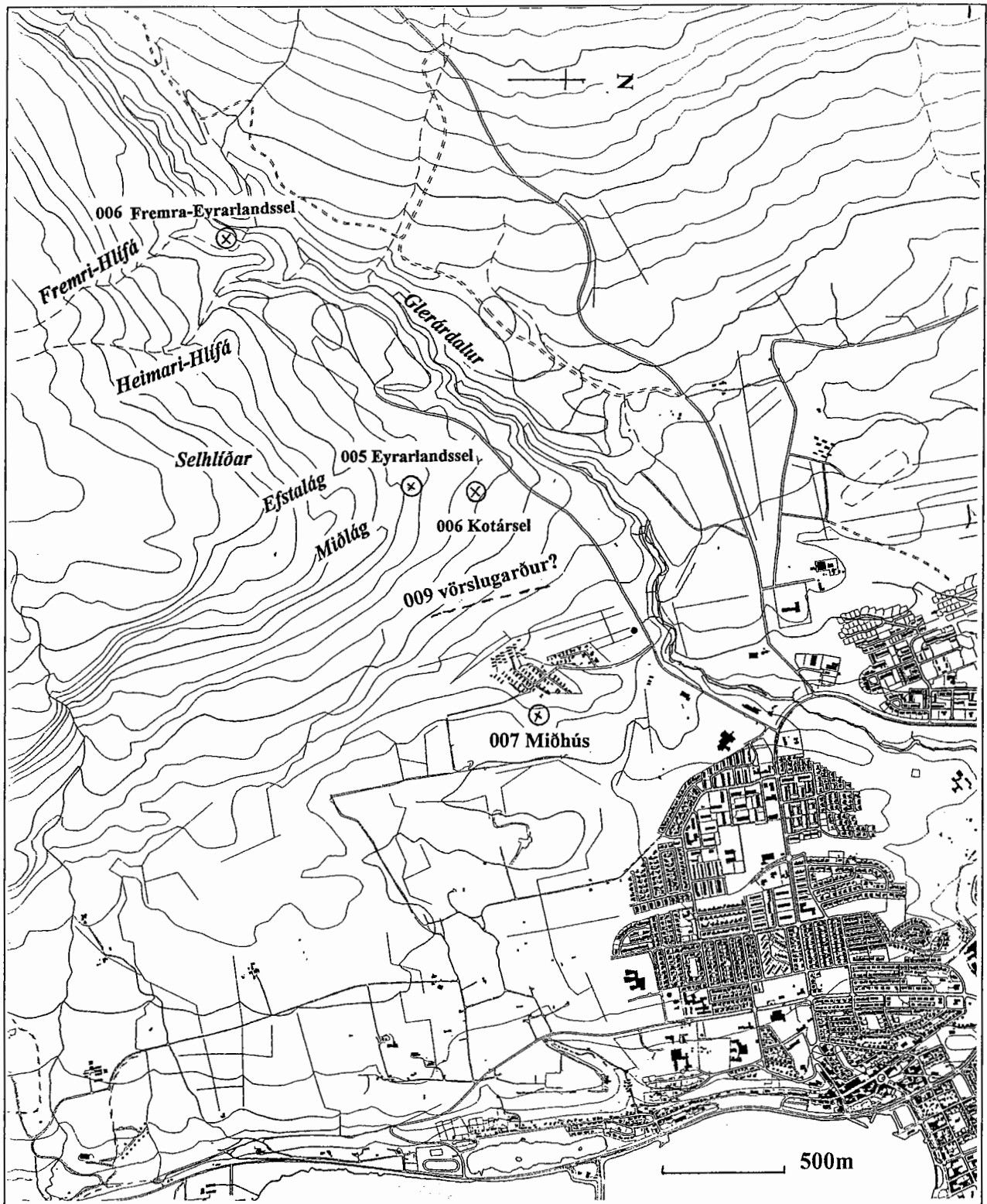
Hættumat: hættu vegna ábúðar.

Heimildir: Kristinn Björnsson f. 15.6.1929

Ey-299 Stóra-Eyjarland

100 hdr. 1712. Bændaeign. Getið í Sturlungu, fyrst 1235. Eyjarlandshólmi fylgdi jörðinni. 1712 var og sagt að jörðin hefði átt skógarhögg lítið í Eyjarlandshöfða í Skógalandi í Fnjóskadal en hafði þá aldrei brúkast svo menn vissu - JÁM X, 103-204. Norðurmerki jarðarinnar á Oddeyri hafa verið á reiki og stundum deilumál. 1475 taldi eigandi Syðra-Krossaness að merki milli jarðanna væru "sem þa fiell Glera. en hun fiell þa ut med melunum og so ut i sio." - DI VIII, 61-62. Í vitnisburði frá um 1500 taldi eigandi Lögmannshlíðar sig hinsvegar hafa átt hálfa Oddeyri réttsýni í sjó þar sem Glerá fellur fyrst úr gljúfrum í meir en 40 ár - DI XI, 55. Seinna hafa merkin verið talin liggja norðaustur með melunum þó að Krossanes ætti ekki svo langt samanber landamerki Lögmannshlíðar frá 13.5.1889 en þar eru merkin talin frá klöpp norðan við Glerá neðan við gljúfrin beina stefnu rétt neðan undir melunum í Hengingarklöpp og úr henni í sjó fram (Landamerkjabók Eyjafjarðarsýslu I, 187) og virðast það sömu merki og lýst var 1475. Að sunnan réð Búðagil merkjum milli Eyjarlands og Nausta og úr því bein stefna í Hofshamar og þaðan í fjalldrún. Eyjarland átti síðan land neðan í Súlum, ofan við land Nausta, Hamra og Kjarna og því merki við Kristnes/Reykhús uppi á fjallinu. Prestastefnur voru haldnar á Eyjarlandi 1462, 1464, 1472, 1474, 1479, 1521, 1535, 1541, 1547, 1550, 1553, 1557, 1558, 1561 - DI V, 364-67, 423, 670, 755; VI, 60, 205, 220, 225; VIII, 783-87; IX, 733; X, 622; XI, 557, 774-75; XII, 560-61, 607; XIII, 193, 311, 601-602.

1417 afhendir Ingibjörg Loptsdóttir Ingunni Árnadóttur og Magnúsi Jónssyni manni hennar Eyjarland, Kotá og fleiri jarðir og er þar með kvitt af fjárvarðveislunni Ingunnar - DI IV. 1461 gaf Ingunn Árnadóttir Þorsteini Magnússyni syni sínum Holt í Fljótum með þeim skilmála að kirkjan í Holti skyldi eiga Eyjarland ef henni yrði ekki lukt þau 90 hdr. sem hún átti inni í portio - DI V, 255.

Mynd 2. Minjastaðir á Glerárdal.

29.8.1464 gefur Helgi pr. Magnússon Stulla bróður sínum E. - DI V, 433. 1.7.1538 selur Þorsteinn Torfason Ara lögmanni Jónssyni Eyrarland fyrir 100 hdr, Kotá fyrir 20 hdr og Rafnsstaði fyrir 30 hdr en Þorgerður Stulladóttir, kona Þorsteins, hafði erft þessar jarðir eftir Bjarna Stullason bróður sinn - DI X, 367. 1.1.1558 meðkennir Helga Aradóttir að hún hafi gefið Þóru systur sinni samborinni hálfa jörðina Eyrarland og hálfa Kotá er hún reiknað sér til erfða fallna eftir sína móður - BG, 448-49. 2.7.1670 selur Björn Gíslason Birni Pálssyni Stóra-Eyrarland 100 hdr að dýrleika og Kotá 20 hdr fyrir jarðir metnar samtals 130 hdr að dýrleika - Jarðabréf, 224.

Túnakort hefur ekki verið gert. 1653: 'Rak með einu sjávarfalli á Oddeyri 19 hundruð fiska.' Seiluannáll IA I, 303.

Ey-299:001 *Eyrarland* heimild um bústað

65°40,471 N 18°05,677 V

Beint norður af næst nýjasta hluta sjúkrahússins standa tveir skúrar með um 10 m. bili á milli sín. Þar sem þeir standa var bæjarhóllinn. Að hluta undir húsum og að hluta undir bílastæði og smá grænum bletti. Bæjarhúsin og útihúsatóftir sjást á loftmyndum Geodædisk Institut frá 1937. "... Eyrarlandsbraut hét þar sem lystigarðurinn er nú. Litlu sunnar var bærinn Stóra-Eyrarland, og er Fjórðungssjúkrahúsið reist á túni þess, örskammt suðaustar en gamli bærinn stóð. Austan túnsins hét Undirvöllur. Þar standa nú húsin nr. 9 til 21 við Spítalaveg." Nokkur örnefni, 17 - "Bærinn mun hafa staðið syðst á því svæði [þar sem] nú er Lystigarður Akureyrar. Hefur verið sléttað yfir allar minjar um hann, en vel má vera að finna megi vegghleðslur undir grassverðinum ... Gamalt timburhús, Eyrarlandsstofa, stendur enn skammt sunnan við gamla bæjarstæðið (við Spítalann)." HH. [1904:] "Sem kunnugt er var Gagnfræðaskólinn reistur nyrst og austast á Eyrarlandstúni. Nokkru sunnar stóð Eyrarlandsbærinn og Stofan, sem kölluð var, en það var timburhús, sem stóð skammt sunnan og austanvið bæinn, sem var afar stór torfbær. Í Stofunni voru hinir og þessir leigjendur, en í bænum var tvíbyli." Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur II. Æska, s. 88. - Bærinn var rifinn 1949. Sigurður B. Svanbergsson, fyrrv. vatnsveitustjóri, man eftir að upp hafi komið dýrabein fyrir framan þar sem bærinn hafði staðið þegar grafið var fyrir vatnsveitu suður að sjúkrahúsinu.

Hætta: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ak; H.H.

Ey-299:002 *Gata* heimildum bústað

“Gata, Veisa og Svíri hafa heitið þrjár hjáleigunefnur eða hús í vellinum, sem byggð voru í tíð Magnúsar Björnssonar lögmanns.” Ekki er vitað hvar í túninu þessar hjáleigur voru.

Heimildir: JÁM X, 205.

Ey-299:003 *Veisa* heimild um bústað

“Gata, Veisa og Svíri hafa heitið þrjár hjáleigunefnur eða hús í vellinum, sem byggð voru í tíð Magnúsar Björnssonar lögmanns.” Ekki er vitað hvar í túninu þessar hjáleigur voru.

Heimildir: JÁM X, 205.

Ey-299:004 *Svíri* heimild um bústað

“Gata, Veisa og Svíri hafa heitið þrjár hjáleigunefnur eða hús í vellinum, sem byggð voru í tíð Magnúsar Björnssonar lögmanns.” Ekki er vitað hvar í túninu þessar hjáleigur voru.

Heimildir: JÁM X, 205.

Ey-299:005 *Eyjarlandssel* heimild um sel 65°40,494 N 18°09,498 V

“Skammt sunnan við [Efri-Kotárlág] eru tóftir af Eyjarlandsseli. Brekkurnar þar upp af, neðan við Skíðastaði, heita Selhlíðar,” segir í örnefnalýsingu. Lýsing HH er samljóða: “skammt sunnan við [Efri-Kotárlág] eru tóttir af Eyjarlandsseli”. Tún liggja sunnan við Efri-Kotárlág að veginum upp að skíðastöðum og er Miðlagin samsíða honum til austurs. Selið hefur senilega staðið þar á þessum túnnum sem liggja niður af selbrekkunum. Ekki sást neinar leifar af selinu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Nokkur örnefni, 21; Ö-Ak, 7; H.H.

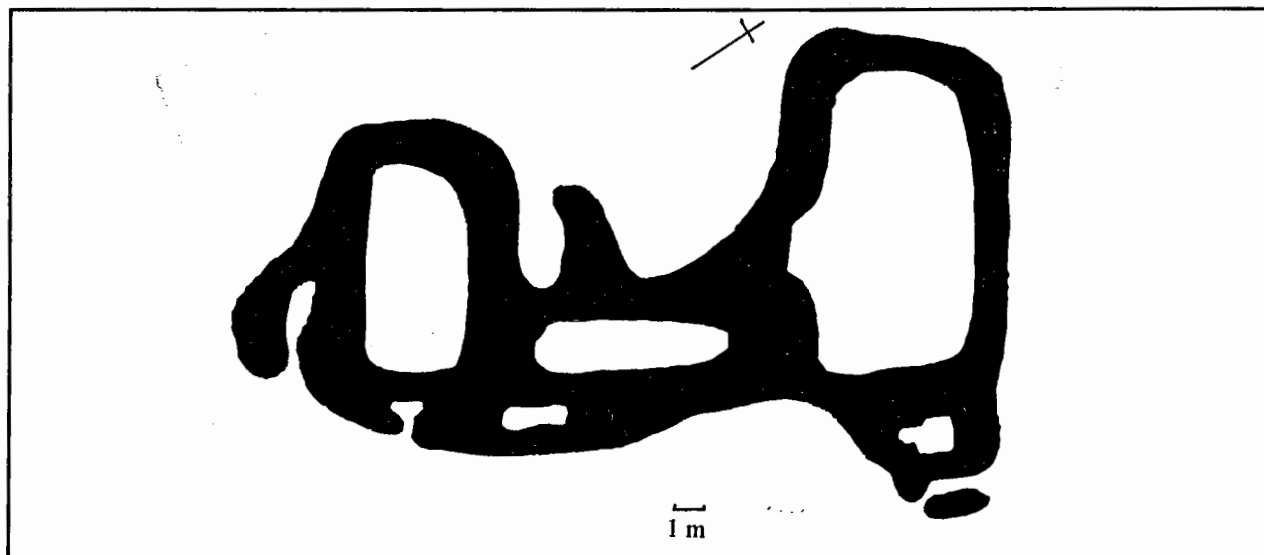
Ey-299:006 *Fremra Eyjarlandssel* 65°39,203 N 18°10,688 V

“Sunnan og vestan við Fremri-Hlífá er Fremra Eyjarlandssel”, segir í örnefnalýsingu. “Í grashvammi við Fremri-Hlífá, niður við Glerárgilið. Þar eru greinilegar, vallgrónar tættur, óskemmdar,” segir Helgi Hallgrímsson í söguminjaskrá sinni. Selið er fram á Glerárdal, upp á hjalla austan Glerár. Þar er þýfður mór, Fremri-Hlífá rennur um 10 m austan við tóftina. Austnan við ána er landið sléttara

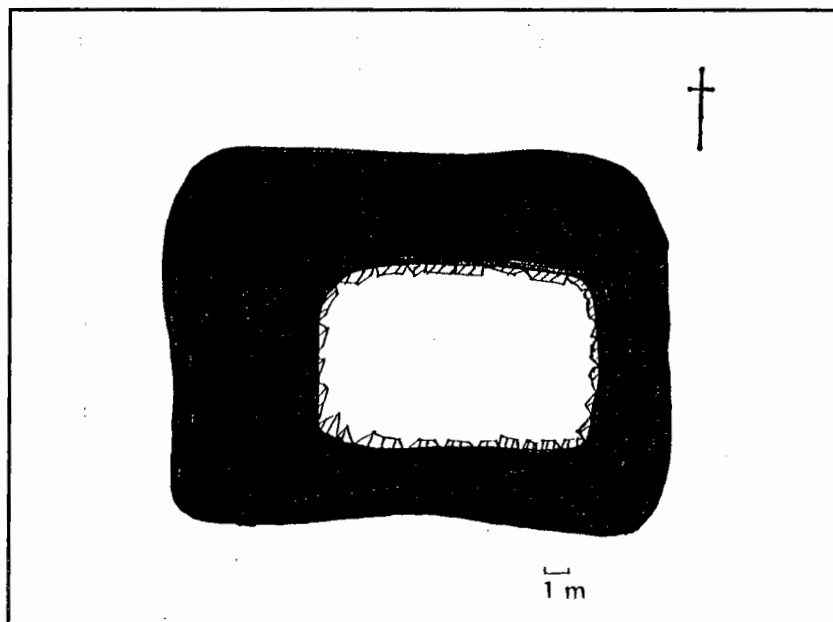
og grösugra. Selið samanstendur af einu stóru og greinilegu hólfi. Út úr austur gaflinum ganga 2 minni og ógreinilegri hólfi. Sunnan við syðri langvegginn eru 3-4 tóftir en þó ógreinilegar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ak, 8; H.H.

Ey-299:007 *Miðhús* bústaður

65°40,040 N 18°07,721 V

“Suðaustur af Hesthvammi eru Miðhúsaborgir og Miðhús stóðu þar suð austan í hallanum. Þar var um eitt skeið skíðaskáli,” sbr. örnefnalýsingu. Staðurinn er um 200 m. austur af hesthúsunum í Breiðholti og um 5-600 m. norðvestur af golfskálanum Jaðri. Þar í litlum afgirtum beithaga fyrir hross, stendur tóftin, upp á

nokkuð grösugum og háum hól. Samkvæmt Jarðabók voru “Miðhús, eyðihjáleiga og hefur í eyði legið í undir 30 ár”. Miðhús eru sýnd á landamerkjauppdrætti Nausta frá 1774 og bendir það til að þau hafi þá verið í byggð. Hinsvegar er Kotá ekki sýnd þar og má vera að hér sé um rugling að ræða. Til er heimild frá 1947 um fornleifar á Miðhúsum: “Miðhús. Ekki veit jeg hvort þar hefir verið búið til forna ellegar að þar hafi verið haft í seli. Í ungðæmi mínu voru þar fjórar tóftir, og stórt tún í kringum tættturnar sem sýndu mikla rækt ...” Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15 --- Sunnan við í Hestklettssund eru háar klappir, Miðhúsaborgir, suðaustan í þeim eru tóttirnar af býlinu Miðhúsum, þar var skiðaskáli um skeið.” Ö-Ak. -- H.H. bætir við handskr. “Þar voru 2 beitarhús, notuð fram yfir 1890 frá Eyrarlandi” Tóftin er mjög stór, og eru veggirnir, sérstaklega til vesturs mjög breiðir. Inni í tógtinni, lengst til austurs er mjög lítið hól 2x1,5 sem, liggur neðar en aðrir hlutar hennar. Nokkuð af rustli er í tóftinni, steipt rör og annað steypurusl.

Hættumat: hætta vegna jarðræktar

Heimildir: JÁM X, 205; Nokkur örnefni, 21; Ö-Ak.

Ey-299:008 *Járnhryggur* heimild um öskuhaug 65°40,479 N 18°05,499 V

Haugurinn var vestur af bænum, þar sem nú er bílastæði fyrir sjúkrahúsið. “Á túninu fram undan bænum var ávalur grasi gróinn hryggur ... og talið að þarna hafi verið öskuhaugur” að sögn SS1993. Samkvæmt mynd af bænum að Stóra-Eyrarlandi sneru bæjardyrnar til austurs, en þar fram af er ekki að sjá ávalann hrygg, hnit tekin um 40 m. vestan við 001.

Hættumat hætta vegna ábúðar

Heimildir: SS1993; Ö-Ak; HH; Jón Hjaltason: Saga Akureyrar II, 77 (mynd)

Ey-299:009 heimild um vörslugarð 65°39,335 N 18°07,690 V

Fagrahlíð í hliðin milli skálans í Fálkafelli og Breiðholts. Garðurinn hefur sennilega legið frekar ofarlega í hliðinni, en ná mýrarnar ekki alla leið upp á hæðina fyrir ofan. Þýft og mjög blaut mýri sem er sundurskorin og skriðum og smálækjum. Nokkur skógrækt er hafin þar líka. “Vörslugarður gamall liggur þvert suður mýrarnar í Fögruhlíð (í um 200 m...? [ólæsilegt]) frá Glerárgili (skammt f. ofan Sjónarhól og suður á Breiðahjalla ?” segir HH. Mýrin var gengin upp í Fálkafell og nokkuð langt til suðurs þaðan og svo gengið norður allar mýrarnar, en ekkert sást til garðsins. Hnit tekin

syðst í hlíðinni, um miðja veginn upp hana. Um 600 m. vestur af reiðveginum sem liggur til austurs, fyrir sunnan Breiðholt, og alla leið austur að Þórðunnarstræti, við kirkjugarðinn.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: H.H

Ey-299:010 leið

65°40,312 N 18°09,056 V

Ef keyrt er upp veginn til Skíðastaða er afleggjari sem liggur að malarnáminu nokkuð áður en komið er að bænum Glerá. Milli námanna og Skíðastaðavegsins er Neðst-Kotárlág. Liggur til norðurs rétt ofan námanna en beygir svo til austurs um 100 m. sunnan við veginn. Stór hluti hennar er eitt moldarflag en margir smálækir renna þar um og renna þeir margir hverjir í gegn um gamlar en þó nokkuð greinilegar götur. “Gamla götur (vegur) um Neðstu-Kotárlág” HH Neðsta-Kotárlág liggur syðst láganna, en það er búið að fylla upp í hana að miklu leyti með mold og grjóti tengdu malarnáminu sem er aðallega þarna beint suður af henni. Nokkrir lækir liggja þar niður og skera í sundur litlar götur sem eru að mestu horfnar SSV í henni. Aðeins NA í henni má sjá gamlar akveg, mjög grínn sem liggur upp á tún eitt þarna en vegurinn endar í gömlur ruslahaug í miðju túninu. Á þessu svæði á greinilega að reina að rækta eitthvað upp og er búið að gróðursetja nokkuð af plötum þar sem ekki eru afgirt beitiöld fyrir hross.

Hættumat: hætta vegna jarðræktar

Heimildir: H.H.

Ey-299:011 heimild um bústað

65°41,203 N 18°05,383 V

Norðurgata 31 stendur við gatnamót Norður- og Grænugötu. “torfbær [b. 1858] á þeim slóðum sem nú er húsið nr. 31 við Norðurgötu” sbr. Lárus Zoph. - húsið rífið laust fyrir 1880.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Lárus Zoph. Súlur VII, bls 120.

Ey-299:012 heimild um brunn

65°40,562 N 18°05,666 V

Heimildarmaður segir brunninn hafa verið á flötinni rétt austan við litla gosbrunninn í Lystigarðinum. Er um 15 m. NV við stóra gorbrunninn rétt norður af læknum sem rennur frá litla gosbrunninum. Er

nú sléttur grasflötur. S.B.S., frv. vatnsveitustjóri, segist muna eftir að grafið hafi verið gegnum hlaðinn brunn þegar grafið var fyrir vatnsveitu suður að sjúkrahúsinu. Hann segir að brunnurinn hafi eitthvað skemmst við skurðgröftinn en hleðslur eigi enn að vera undir yfirborðinu í Lystigarðinum.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Ey-299:013 *South-Camp* heimild um stríðsminjar 65°40,468 N 18°06,231 V

“... leyfi til byggingar um það bil 30 bragga í erfðafestulandi Ólafs Tr. Ólafssonar vestan Þórunnarstrætis. Von bráðar var þar risinn stór kampur sem Englendingar nefndu South Camp,” segir í riti Jóns Hjaltasonar um hernámsárin á Akureyri. Nær yfir Suðurbyggð, nyrðri hluta Jörvabyggðar og syðri hluta Álfabyggðar. Hér eru nú hús og garðar ásamt leikvelli sem er milli nyrðri hluta Suðurbyggðar og Syðri hluta Álfabyggðar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Jón Hjaltason: Hernámsárin á Akureyri og í Eyjafirði, 41.

Ey-299:014 heimild um útihús 65°40,463 N 18°05,569 V

Útihúsin stóðu um 75 m beint suður af Eyralandsbæ, þar sem nú er NV horn aðalbyggingarinnar. Nú stendur þar SA (skrifstofur). Á uppdrætti frá um 1810 sjást þessi mannvirki suður af bænum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Loftmyndir Geodædisk Institut frá 1937.

Ey-299:015 heimild um bænhús 65°40,465 N 18°05,692 V

Jarðabók segir: “Hálfkirkja eður bænhús er hjer og embættað þegar að heimafolk er til sacramentis, ef þess er óskað af ábúendum”.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: JÁM X, 203

Ey-299:016 heimild um bústað

“Húskofar fjórir hafa hjer verið og eru enn í landinu við kaupstaðinn, sem sláturfólk liggur við. Engin húsleiga hefur eftir þá goldist, so menn viti,” segir í Jarðabók. Ekki er vitað hvar nákvæmlega þessir

kofar hafa verið en sennilega hafa verið kofar bæði í Búðagili og norðan við lækinn úti á eyrinni.

Heimildir: JÁM X, 205-6

Ey-299:017 kálgarður

65°40,320 N 18°05,396 V

Garðarnir eru norðanmegin í Búðagili, austast þar sem það opnast fram á Akureyrina. Ef borin eru saman mælingakortið frá um 1810 og nýjustu kort af Búðagili sést að garðlagið sem umlykur allt svæðið er á nákvæmlega sama stað a.m.k. austanmegin. Hinsvegar eru garðar inni í þessu sem skipta svæðinu í minni reiti og eru sumir þeirra a.m.k. yngri. Veggir garðsins eru greinilegir að vestanverðu og nyrst er lítið búið að taka úr þeim. Að sunnan og austan er búið að brjóta úr veggjunum fyrir nýrækt og eru þar nýir kartöflu og rabbabaragarðar. Leifar af litlum steypum garði í vesturhluta garðsins, um 30 m upp í brekkunni.

1947: "Hvar var sá staður sem tilraunir til akuryrkju áttu sér stað [þ.e. kornyrkjutilraunir á vegum konunglegra ráðunauta um 1800] ... Amma mín [Wilhelmína Lever] sagði mjer, að það hefði verið ytri kinn Búðagilsins, þar var góður jarðvegur, mjúk mold, kinnin blasti við sól og hlje fyrir norðannæðingi og þó bar það ekki árangur. Sá maður er plægði hjet Rasmussen hann ilentist hjer, var hjer að verslun frá 1801 til 1807 ... Langafi minn [Lever kaupmaður] sáði hjer fyrstur manna jarðeplum einmitt í þeim stað sem tilraun með korn og hafra var gjörð. Þetta heppnaðist vel ..."

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15.

Ey-299:018 Hofsbót örnefni

65°40,958 N 18°05,276 V

1947: "Hofsbót hjet vik það sem náði frá Hafnarstræti 96 og að 107. Þarna gekk sjór upp að húsum vestan götu. Nú er þetta vik fyllt upp, og stórhýsi á því byggð. Hofið sem nafnið dregur nafn af segja gamlir menn að muni hafa verið á Eyrarlandi." Hús og bílastæði standa nú við Hofsbót

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15

Ey-299:019 Rauði stólpi heimild um landamerki

65°40,484 N 18°05,282 V

1947: “Rauði stólpi stóð rjett fyrir norðan Hafnarstræti 23. Þar voru landamerki milli Eyjarlands og Nausta.” “[Hafnarstræti 31] Í norðausturhorni lóðarinnar stóð hinn svonefndi Rauði stólpi sem markaði norðurtakmörk gömlu kaupstaðarlóðarinnar um tíma.” Garður og gata eru þarna núna. Sönnu nær mun vera að stólpi þessi hafi verið merkjum Eyjarlands og kaupstaðarlóðarinnar. Hnit tekið við norðausturhorn lóðarinnar, húsið að H 31 er horfið.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15; Hjörtur Stefánsson: Akureyri, fjaran og innbærinn, 126-127.

Ey-299:020 *Hofshamar* örnefni 65°39.694 N 18°08.143 V

1947: “Hofshamar liggur dálitinn spöl suðvestur frá Miðhúsum.” Á landamerkjauppdrætti frá 1778 er Hofs hamar sýndur rétt norðan við merkin við Naust og eru þau látin vera milli Hofshamars og Votahamars skammt sunnan við. Norðantil á hamrinum er mælingavarða og var hnitð tekið hjá henni

Heimildir: Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15

Ey-299:021 *Réttarhvammur* örnefni 65°40,664 N 18°07,905 V

“Vestan við Lækjardal heita hæðirnar einu nafni Kotárborgir norðan frá Glerá og upp að Réttarhvammsmelum, en ofan við þá er Réttarhvammur við Glerá.” - “Þar vestan við [býlið Lund] eru Réttarhvammsmelar og Réttarhvammur við Glerá.” Lítil hvammur er við bakka árinna, um 10 m sunnan við brúnna, beint á móti Möl og Sandi. Grösugur lítill hvammur niður af nokkuð hárrí hlíð sem er mjög gróin og erfitt að fara þar um. Mögulegt er að örnefni þetta vísi til Glerárréttar sem var hinu megin Glerár. Ekki sjást nein merki um rétt en ýmislegt drast lá þarna svo sem gamlir staurar og annað spýtnabrák sem gæti alveg eins hafa borinst þarna með ánni.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Ak, 5-6; Nokkur örnefni, 17, 21

Ey-299:022 heimild um brú 65°40,711 N 18°07,879 V

“Neðan við [Réttarhvamminn - 021] er nú brú [á Glerá], en áður var þar Steinbogi yfir frá náttúrunnar

hendi, rétt sunnan við brúarstæðið.” Hnit tekin rétt sunnan við núverandi brúarstæði við gömlu brúnna sem þar er nú. Þar er mjög mjótt á milli bakkanna og því líklegt að þar hafi steinborinn verið því sunnan við þessa gömlu brú opnast gilið og þar austanmegin er réttarhvammurinn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Nokkur örnefni, 17

Ey-299:023 heimild um lendingu 65°40,535 N 18°05,336 V

“Heimræði er hjer, lending góð og skipsuppsátur, en ekki hefur það brúkast í næstu 16 ár, sem fiskirí hefur brugðist á Eyjafirði innarlega, nema hvað hjer varð lítið fiskvart í hinnifyrra,” segir í Jarðabók. Staðsetning er ekki örugg, en hnit voru tekin 16 metrum norðaustan við Hafnarstræti 41. Um 25 m norðvestan við fatahreinsunina að Höfða.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: JÁM X, 204

Ey-299:024 heimild um uppsátur 65°40,562 N 18°05,307 V

“Heimræði er hjer, lending góð og skipsuppsátur, en ekki hefur það brúkast í næstu 16 ár, sem fiskirí hefur brugðist á Eyjafirði innarlega, nema hvað hjer varð lítið fiskvart í hinnifyrra,” segir Jarðabók. Hnit tekin 10 m. austan við Hafnarstræti 41. Um 15. m norðvestur af fatahreinsuninni að Höfða.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: JÁM X, 204

Ey-299.025 *Oddeyri* heimild um þingstað 65°41,476 N 18°06,038 V

Ekki er óhugsandi að þingstaðurinn hafi verið norðan Glerár. 1305: Getið um atburði á Oddeyrarþingi. Í Ljósvetninga sögu er einnig getið um hestaþing á Oddeyri, raunar sögð í Hörgárdal, sem hlýtur að vera villa. Þá var einnig haldið þing á Oddeyri 1551 og var þangað stefnt mönnum af öllum Norðlendingafjórðungi til að vinna hollustueiða. Hnit tekin norðan við Glerá á vinnusvæðinu á NA enda Oddeyrinnar, um 30 m austan Nettó.

Heimildir: KK III, 83

Ey-299:026 *Hafnarstræti 19* heimild um bústað

“Hans W. Lever fékk þarna útmælda lóð árið 1818. Hús byggði hann á lóð sinni þar sem hann rak verslun sína.” Verslunarhús Levers var rífið 1913.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 122-123

Ey-299:027 *Hafnarstræti 19* heimild

“Árið 1862 smíðaði Þorsteinn Daníelsson þarna stórt tveggja hæða pakkhús sem síðar var flutt á lóð Gudmannsverslunar norðan við Breiðaganginn.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 122-23

Ey-299:028 *Hafnarstræti 20* heimild um bústað

“Þar sem nú stendur hús á lóðinni byggði Carl Höpfner pakkhús árið 1893, einlyft með háu risi. Húsið var byggt á fyllingu framan við lóð H. Levers sem Carl Höpfner keypti af dánarbúi Tærgesens. Árið 1911 var kolahúsið rífið og nýtt verslunar- og íbúðarhús byggt í staðinn, það hús sem þar stendur enn.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 123

Ey-299:029 *Hafnarstræti 20* heimild um skemmu

Árið 1913 byggði Höpfner timburhús, vörugeymslu sem rífið var fyrir “allöngu”.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 123

Ey-299:030 *Hafnarstræti 20* heimild

“Austan við pakkhúsið var bátaverkstæði, einlyft hús með háu risi úr timbri og bárujárni.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 123

Ey-299:031 *Hafnarstræti 20* heimild um fjós

“Austan við pakkhúsið var bátaverkstæði, einlyft hús með háu risi úr timbri og bárujárni og milli þess og íbúðarhússins var fjós og hlaða úr timbri.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 123

Ey-299:032 *Hafnarstræti 20* heimild um hlöðu

Austan við pakkhúsið var bátaverkstæði, einlyft hús með háu risi úr timbri og bárujárni og milli þess og íbúðarhússins var fjós og hlaða úr timbri.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 123

Ey-299:033 *Hafnarstræti 21* heimild um hlöðu

“Árið 1871 byggði E.E. Möller fakttor hlöðu á þessum slóðum og árið 1887 fjós vestan hlöðunnar.” Það hús sem stendur þarna í dag var byggt 1956-57.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 124

Ey-299:034 *Hafnarstræti 21* heimild um fjós

“Árið 1871 byggði E.E. Möller fakttor hlöðu á þessum slóðum og árið 1887 fjós vestan hlöðunnar.” Það hús sem stendur þarna í dag var byggt 1956-57.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 124

Ey-299:035 *Hafnarstræti 23* heimild um bústað

“Árið 1834 keypti madama Wilhelmina Lever lóð úr Eyjarlandslandi, byggði lítið hús og rak þar verslun. Svo virðist að lóð Wilhelminu hafi verið þar sem Hafnarstræti 23 er nú. Þorsteinn Danielsson frá Skipalóni keypti eignir Wilhelminu árið 1846, stækkaði hús hennar og smíðaði nýtt vörugæmsluhús á lóðinni.” Gamla íbúðarhúsið brann til grunna árið 1903 og sama ár var þar hús sem þarna stendur í dag byggt.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 124

Ey-299:036 *Hafnarstræti 23* heimild um samgöngubót

“Páll var mikill framkvæmdamaður og byggði hann fyrstur manna sporbraut upp bryggju sína og inn í hús.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 124

Ey-299:037 *Hafnarstræti 23* heimild um myllu

Myllan mun hafa staðið nyrst á lóðinni, en hennar sér ekki lengur merki. “Páll [Th. Johnsen sem þá átti húsin á lóðinni] kom sumarið 1862 með verkfæri frá Kaupmannahöfn, sem kallað var mylla, og lét byggja yfir hana hús nyrst á lóðinni. Í Norðanfara segir um mylluna: “Mylluvél þessi er mest úr járni og mjög rammgjör. Fjórir hestar ganga fyrir henni þá malað er... Henni er fremur hagað svo til að hún getur snúið hverfissteini, spunnið hamp eða lín og snúið strengi, sagað tré og flétt borðum.”“

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 124

Ey-299:038 *Hafnarstræti 64/Bogahús* heimild um bústað

Hefur líklega verið aðeins norðar en Samkomuhúsið, hinum megin götunar þar sem í dag eru bílastæði. (Sjá mynd í Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls. 136) Húsið var byggt árið 1898. Árið 1999 var byggt við sunnan megin við húsið og árið 1902 var byggt tvíloftað hús áfast við gamla húsið. Húsið var rífið 1980.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 136.

Ey-299:039 *Hafnarstræti 66* heimild um bústað

Var fyrir norðan Bogahús (Hafnarstræti 64) töluvert norðar en Samkomuhúsið, hinum megin götunnar. (Sjá mynd í Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls. 136) Byggt 1897 sem samkomuhús. Brann árið 1952.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 136-137

Ey-299:040 *Aðalstræti 2* heimild um smiðju

“Árið 1876 byggði hann [Jósef Jóhannesson] smiðju, 6 x 6 álnir að grunfleti, vestan við húsið.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 63-64

Ey-299:041 *Aðalstræti 4* heimild

“Oddur Thorarensen keypti viðbótarlóð fyrir sunnan lyfjabúðina árið 1896 og hóf þar trjárækt og lét gera þar garðhýsi”

Akureyri: Fjaran og innbærinn, 65-66

Ey-299:042 *Aðalstræti 6* heimild um hlöðu

Skammt fyrir norðan Aðalstræti 6. “Árið 1957 bjó Grímur [Laxdal] í húsinu sem nú er Aðalstræti 6 og átti hann þá hlöðu skammt fyrir norðan íbúðarhúsið”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 67-68.

Ey-299:043 *Aðalstræti 6* heimild

Vestan við Aðalstræti 6. “Árið 1959 fékk Grímur leyfi til byggingarnefndar til að byggja timburhús vestan við íbúðarhús sitt (og auk þess lítinn skúr suður af nýja húsinu.) Hús þessi eru nú bæði horfin.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 67-68.

Ey-299:044 *Aðalstræti 6* heimild

Vestan við Aðalstræti 6 og sunnan við 043. Árið 1959 fékk Grímur leyfi til byggingarnefndar til að byggja (timburhús vestan við íbúðarhús sitt) og auk þess lítinn skúr suður af nýja húsinu. Hús þessi eru nú bæði horfin.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 67-68.

Ey-299:045 *Lækjargata 2b* heimild um hlaðu

“Árið 1884 var Lækjargata lögð eins og hún er nú. Heyhlaða, sem áður tilheyrði Gamla-Möllershúsi (Aðalstræti 8), stóð á milli Lækjargötu 2 og Aðalstrætis 8. Húsið þurfti að víkja fyrir götunni og var hlaðan færð inn á lóð Lækjargötu 2 og er þar komin Lækjargata 2b.” Ath. gæti tilheyrt Ey-302.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 138-139.

Ey-299:046 *Lækjargata 18 og 18b* heimild um bústað

“Bjarni Jónsson snikkari fékk útvísaðan grunn og byggingarheimild árið 1858. Húsið skyldi vera með torfveggjum, 10 x 7 álnir innan veggjar. [] Húsið sem nú stendur á lóðinni munu þeir hafa byggt í

félagi Benedikt Ólafsson og Sigurbjörn Sveinsson um 1880, á lóð Bjarna, en byggingarheimild finnst engin.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 145.

Ey-299:047 *Lækjargata 20* heimild um bústað

Auð lóð. Byggt 1870 og viðbygging 1904. Tvílyft hús á lágum steingrunni. Þetta hús var rífið skömmu eftir 1933 og hefur lóðin verið auð síðan.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 146.

Ey-299:048 *Ráðhús* heimild

Stóð þar sem í dag er Spítalavegur, neðarlega. Gatan hét þá Ráðhússtígur eftir ráðhúsinu og tengdist Lækjargötu á sama stað. “Ráðhúsið á Akureyri var reist árið 1874. Þótt húsið hafi gengið undir nafninu ráðhús, var það þó fyrst og fremst fangelsi, en þó var einnig í húsinu stofa til þinghalda og funda bæjarstjórnarinnar, og um tíma var amtbókasafnið einnig þar til húsa.” Ráðhúsið brann til kaldra kola 18. janúar 1933.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 148-49.

Ey-299:049 *Ráðhússtígur 2* heimild um bústað

Hús þetta stóð við Ráðhússtíg 2, en Ráðhússtígur “hét eftir ráðhúsinu og tengdist Lækjargötu á sama stað og Spítalavegur gerir nú” Hús þetta var í brekkurótunum austan götunnar. “Benedikt Þorsteinsson fluttist til Akureyrar skömmu fyrir 1840. Hann byggði sér bæ utan í brekkurótunum upp af verslunarhúsunum.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 149.

Ey-299:050 *Ráðhússtígur 2* heimild um smiðju

Smiðjan stóð á lóðinni Ráðhússtíg 2, en Ráðhússtígur “hét eftir ráðhúsinu og tengdist Lækjargötu á sama stað og Spítalavegur gerir nú”. “Smiðja Benedikts [Þorsteinssonar] var á þessari lóð en óvíst er hvenær hún var byggð [milli 1840-1870]” Upp úr smiðjunni var síðar byggt íbúðarhús sem var rífið 1979.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 149.

Ey-299:051 *Ráðhússtígur 4* heimild um bústað

Ráðhússtígur “hét eftir ráðhúsinu og tengdist Lækjargötu á sama stað og Spítalavegur gerir nú”. Ráðhússtígur 4 stóð vestan vegarins, upp í brekkunni. Þarna var byggt hús árið 1875. “Í brunavirðingu frá 1916 er húsinu lýst sem einnar hæðar timburhúsi á lágum steingrunni með háu risi.” Grunnflötur 7,5 X 5,7. Byggt var við úr steini árið 1920 en hús þetta var rífið árið 1960.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 149.

Ey-299:052 *Spítalavegur 11/spítalinn* heimild

“Bæjarstjórnin ákvað að byggja spítalan á undirvelli á Eyrarlandi, sem kallaður var.” Spítalinn stóð vestan við Spítalavegin, suð-austan við þar sem aðalbygging spítalans stendur í dag.

Húsið var byggt rétt fyrir aldamótin (1898) og rúmaði 20 sjúklinga. Árið 1920 var viðbygging norðan spítalans tekin í notkun og eftir það gat spítalinn tekið við 40 sjúklingum. Þessi viðbygging stendur enn og er í dag Spítalavegur 13. Árið 1953 var flutti öll starfsemi spítalans í “nýja” spítalan á Eyrarlandstúninu og sama ár var gamli spítalinn “tekinn niður og endurreistur sem skíðahótel í Hlíðarfjalli”.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 153-54.

Ey-299:053 *Strandgata 25* heimild um bústað

“Í útmælingu var miðað við að húsið stæði í línu við hús Gránufélagsins, en þá stóðu ekki önnur hús þar á milli.” “Húsið var fyrsta íbúðarhúsið sem reis á Oddeyrinni eftir að Gránufélagið eignaðist eyrina. Húsið var reyndar flutt innan úr bæ, og mun Jón Jónsson járnsmiður hafa reist það á lóðinni Aðalstræti 76 fyrir 1860. Er sagt að það hafi verið dregið á ís yfir Pollinn.” Húsið var flutt um 1875 og rífið 1914. Húsið var einlyft timburhús.

Heimildir: Oddeyri, 33

Ey-299:054 *Strandgata 29/Snorrahús* heimild um bústað

Á horni Strandgötu og Norðurgötu. Snorrahús var byggt 1897 og rífið 1987. Það var byggt sem

verslunar- og íbúðarhús. Eftir aldamótin risu fleiri hús á lóðinni.

Heimildir: Oddeyri, 35-37.

Ey-299:055 *Strandgata 31* heimild um bústað

Húsið sem þarna stóð áður var við austur enda þess hús sem hýsir byggðastofnun í dag en hefur líklega ná lengra til austurs en nýja húsið gerir. Tvílyft timburhús var byggt þarna árið 1886. Það brann árið 1908. Ath. suðurhluti lóðarinnar er stundum sagður númer 29 (þar sem byggðastofnun er til húsa) til þess að aðgreina það frá norðurhlutanum (húsnæði Dags-Tímans).

Heimildir: Oddeyri, 38.

Ey-299:056 *Strandgata 33* heimild

Hótel Akureyri: “Fyrsta húsið reis á lóðinni árið 1884. Það var tvílyft timburhús með risi...” Árið 1906 var húsinu breytt mjög mikið. Húsið brann 1908.

Heimildir: Oddeyri, 39.

Ey-299:057 *Strandgata 37* heimild um bústað

“Fyrsta húsið sem var reist á lóðinni var brauðgerðarhús Havsteens, reist árið 1899.” Var einlyft timburhús með háu risi en brann um 1930.

Heimildir: Oddeyri, 42.

Ey-299:058 *Strandgata 39* heimild um bústað

“Árið 1894 keypti Árni Pétursson veitingamaður lóð fyrir austan Havsteen. Lóðin náði til austurs að fyrirhugaðri götu, sem var seinna nefnd Hríseyjargata.” Húsið var einlyft timburhús á kjallara og brann árið 1903.

Heimildir: Oddeyri, 43.

Ey-299:059 *Strandgata 41* heimild um bústað

Skv. korti (í Oddeyrinni bls. 22) sem er líklega frá 1900 virðist hafa staðið hús á lóðinni sem er Strandgata 41. Húsið sem stóð þarna 1900 virðist þó hafa staðið öðru vísi, þ.e. ekki beint upp við

Strandgötu heldur á ská móts við götuhorn Strandgötu og þar sem nú er Hríseyjargata. Það hús sem þarna stendur í dag var byggt 1901.

Heimildir: Oddeyri, 22 og 43.

Ey-299:060 *Strandgata 43* heimild

Húsið stóð ekki í götulinu. "...en á uppdrætti frá 1900 er sýnt þar hús sem ekki eru kunn nánari deili á. Það stóð ekki í götulinu og hefur líklega verið geymsluhús. Ekki er vitað hvenær húsið hefur horfið. Árið 1930 reisti Stefán Jónasson skipstjóri íbúðarhús á lóðinni sem enn stendur." Ath. Hús þetta sést ekki á uppdrætti sem er líklega frá árinu 1900 og er á bls.22 í Oddeyrinni. Heimildir: Oddeyri, 44.

Ey-299:061 *Gránufélagshús* heimild

Stóð norðan við verslunarhús Gránufélags. "Þá keypti félagið árið 1876 hús af erfingjum Þórarnis Stefánssonar í Skjaldarvík og var það flutt til Oddeyrar. Í ævisögu Þorsteins frá Skipalóni eftir Kristmund Bjarnason er þess getið að Þorsteinn hafi keypt húsið í Noregi árið 1835. Þetta hús var sennilega reist norðan við verslunarhúsin sem tvílyft vörugeymsla, sem nú er löngu horfin. Samkvæmt fasteignamati árið 1939 brann hús á lóðinni og gæti það verið Skjaldarvíkurhúsið." Heimildir: Oddeyri, 48.

Ey-299:062 *Gránufélagshús* heimild

Skv. korti í bókinni Oddeyrin:húsakönnun (bls. 117) voru tvö hús norðvestan við vestasta Gránufélagshúsið. Annað húsið var eiginlega á milli vestasta Gránufélagshússins og 061 en þó vestar en bæði þessi hús.

Heimildir: Oddeyri, 117

Ey-299:063 *Gránufélagshús* heimild

Skv. korti í bókinni Oddeyrin:húsakönnun (bls. 117) voru tvö hús norðvestan við vestasta Gránufélagshúsið. (Annað húsið var eiginlega á milli vestasta Gránufélagshússins og 061 en þó vestar en bæði þessi hús) og hitt var beint norður af því.

Heimildir: Oddeyri, 117

Ey-299:064 *Lundargata 1* heimild um bústað

“Árið 1891 fékk Sigurður Jónsson útmælda lóð fyrir hús. Í útmælingunum er talað um að húsið eigi að standa í línu við “fyrirhugaða götu” og er þá átt við Lundargötu.”

Heimildir: Oddeyri, 50.

Ey-299:065 *Lundargata 4* heimild um bústað

“Lóðin var mæld út árið 1897 og leigð Baldvini Jónssyni sem reisti þar hús. Húsið sem nú er horfið var einlyft timburhús með porti, kvisti og risi. Árið 1916 var það timburklætt og með timbri á þaki.” Árið 1916 voru á þessari lóð geymsluskúr sunnanlega og smiðja norðarlega. Ekki er getið um hvenær þessi hús voru byggð en þau eru horfin í dag.

Heimildir: Oddeyri, 52.

Ey-299:066 *Lundargata 7* heimild um smiðju

Smiðjan var vestan við íbúðarhúsið Lundargötu 7. “Tveimur árum síðar [þ.e. 1897] var honum [Ólafi Jónatanssyni] leyft að byggja smiðju fyrir vestan íbúðarhúsið. Árið 1913 var honum leyft að rífa bakskúr, sennilega er hér átt við smiðjuna og byggja steinsteypta smiðju. Sá hluti hússins hefur verið nefndur Svartiskóli.”

Heimildir: Oddeyri, 54

Ey-299:067 *Lundargata 10* heimild um bústað

Árið 1894 fékk Jakob Jónsson frá Grísará lóð á Oddeyri. Lóðin var miðuð við hús Snorra Jónssonar, Norðurgötu 11, og Haukenshús, Strandgötu 23. Húsið átti að standa “fyrir vestan lækinn sem rennur ofan við Oddeyrina”. Á korti frá aldamótum sést að kvísl eða lækur sem rann til suð-austurs hefur verið bak við húsið. Lækurinn hefur runnið til sjávar rétt vestan við Strandgötu 27. Á kortinu sést enn fremur að lækurinn hefur sveigt til vesturs norðan við hús Jakobs” Íbúðarhús Jakobs var flutt að Lundargötu 17 1920.

Heimildir: Oddeyri, 56-57

Ey-299:068 *Norðurgata 1* heimild um bústað

“Lóðin er byggð úr lóðinni Strandgötu 27. Árið 1899 keypti Jón Jónsson Borgfjörð söðlasmiður húsgrunn, en þá var hann eigandi skúrs sem hann hafði byggt í óleyfi á næstu lóð fyrir sunnan. (sjá Strandgötu 27A). Ári síðar var honum leyft að reisa pakkhús og verkstæði, en íbúðarhúsið sem nú stendur á lóðinni er byggt upp úr þessu húsi.” Árið 1916 stendur í húsavirðingu að vestan við húsið sé fjárhús en ekki hvenær það var byggt né heldur kemur fram í Oddeyrarbókinni hvort þessi standi í dag.

Heimildir: Oddeyri, 63-64

Ey-299:069 *Norðurgata 5* heimild

Óbyggt svæði í dag því síðasta húsið sem stóð á þessum stað var rífið 1980. Ekki er ljóst hvenær fyrst er byggt á þessari lóð en uppdrættir frá því um aldamótin sýna að þarna stóð hús á þeim tíma Sjá bls. 22 í Oddeyrinni). Um 1916 var íbúðarhúsið sem þarna stendur í dag byggt.

Heimildir: Oddeyri, 66.

Ey-299:070 *Norðurgata 7/Hjaltalínshús* heimild um bústað

Óbyggt svæði í dag. “Á lóðinni stóð áður hús sem nú hefur verið flutt á lóðina Fróðasund 11. Ekki virðist vera til byggingarleyfi fyrir húsinu en talið er að Sigurður Sigðurðsson verslunarmaður hjá Gránufélaginu, hafi byggt húsið skömmu fyrir 1880.”

Heimildir: Oddeyri, 67.

Ey-299:071 *Norðurgata 9* heimild um bústað

Óbyggt svæði í dag. Árið 1890 var mælt út fyrir húsi á þessari lóð sem var flutt utan af Hjalteyri. Húsið var 1944 flutt á lóðina Fróðasund 10A.

Oddeyrin, 68

Ey-299:072 *Norðurgata 9* heimild um bústað

Óbyggt svæði í dag. Árið 1891 var Guðmundi Jónssyni leyft að byggja pakkhús vestan við íbúðarhúsið.

Heimildir: Oddeyrin, 68

Ey-299:073 *Norðurgata 13* heimild

Skv. korti af Oddeyrinni 1900 virðist hafa staðið hús vestan við Norðurgötu 13. “Við bakhlið hússins var geymsluskúr úr timbri. Á lóðinni stóð einnig gripa- og geymsluskúr úr timbri.” Verið gæti að það væri annað hvort þessara húsa sem hefði verið byggt fyrir aldamót og sæist á kotinu frá 1900.

Heimildir: Oddeyrin, 22 og 70

Ey-299:074 *Norðurgata 15* heimild um bústað

Þarna hefur skv. korti af Oddeyrinni frá 1900 (bls. 22) staðið hús en nýtt hús var byggt á lóðinni 1902.

Heimildir: Oddeyrin, 22 og 70

Ey-299:075 *Norðurgata 31* heimild um bústað

Samkvæmt korti frá 1900 stóð húsið aðeins austar en húsið sem þar stendur í dag og húsaröðin náði töluvert lengra til norðurs. Fyrsta húsið sem þarna stóð var torfbær sem byggður var 1858 og var ásamt Lundi fyrsta húsið sem byggt var á Oddeyrinni. Árið 1871 var húsinu lýst þannig: “Að utan er það með torfveggjum á þrjá vegu, en með timburstafni á einni hlið. Tekið er fram að hliðarveggirnir séu stæðilegir og ekki farið að detta úr, en norðurstafn sé farinn að hallast inn. Þakið var talið lélegt. [] Um 1880 mun hafa verið byggt timburhús upp úr torbænum. [] Árið 1926 fékk María Guðmundsdóttir leyfi til að byggja tvílyft steinhús í stað syðri hluta gamals timburhúss.”

Heimildir: Oddeyrin, 75-77 og 117

Ey-299:076 *Norðurgata 31* heimild um fjós

Samkvæmt korti frá 1900 stóð bærinn aðeins austar en húsið sem þar stendur í dag gæti fjósið hafa staðið fyrir norðan bæinn. Fyrsta húsið á þessari lóð var reist 1858 og var torfbær. Kort frá árinu 1864 sýnir að á lóðinni voru tvö sambyggð hús, það syðra stærra og annað hús norðan við þau sambyggðu. Árið 1877 fylgdu torfbænum “fjós, tóft og lóð í kring. “Um 1880 mun hafa verið byggt

timburhús upp úr torfbænum.”

Heimildir: Oddeyrin, 75-77 og 117

Ey-299:077 *Eiðsvallagata 14/Lundur* heimild um bústað

Lundur sem þarna stóð var annað tveggja húsa sem stóð á Oddeyrinni árið 1858 en þó var það ekki fullbúið fyrr en nokkru síðar. Lundur var friðaður að frumkvæði bæjarstjórnar Akureyrar árið 1982. En skömmu seinna var húsið rífið í óleyfi og þess í stað byggt nýtt hús “jafnstórt gamala Lundi, eins að lögun en ólíkt að gerð.”

Heimildir: Oddeyrin, 79

Ey-299:078 *Gránufélagsgata 23* heimild um smiðju

Húsið var reist á baklóð Norðurgötu 11, en þar stóð áður verkstæðishús sem Snorri Jónsson reisti.” Húsið sést á uppdrætti af Oddeyrinni sem er líklega frá 1900, sjá bls. 22 í Oddeyrinni. Húsið sem þarna stendur í dag var byggt árið 1934.

Oddeyrin, 83

Ey-299:079 *Grundargata 1* heimild

“Lóðin er byggð úr lóðinni Strandgötu 33, þar sem hótél Oddeyrin stóð. Meðfram Grundargötu stóð tvílyft viðbygging við hótelið, sem brann með því árið 1908.” Gæti átt að tilheyra Ey-299:056.

Heimildir: Oddeyrin, 92.

Ey-299:080 *Grundargata 6* heimild um bústað

Samkvæmt korti af Oddeyrinni frá því um 1900 (bls. 22) stóð hús á lóðinni Grundargötu 6 á þeim tíma. Húsið sem þarna stendur í dag var hins vegar byggt 1903. Það hús sem þarna stóð áður hefur líklega náð lengra til suðurs en það hús sem þarna stendur í dag.

Heimildir: Oddeyrin, 94-95.

Ey-299:081 heimild um bústað

Á korti af Oddeyrinni sem er líklega frá 1900 (sjá bls. 22) má sjá að hús hafa þá staðið á þeim stað þar sem Grundargata 4 er í dag en þó náð lengra til suðurs.

Heimildir: Oddeyrin, 22.

Ey-299:082 heimild um brú

Á uppdrætti af Akureyri sem líklega er frá því 1900 má sjá að á hefur um Oddeyrina í Pollin. Yfir þessa á virðist hafa verið brú beint austan við Gránufélagshúsin. Hún hefur líklega verið svipuð austarlega og Grímseyjargata er í dag. Brúnin virðist hafa verið nokkuð stór í sniðum samkvæmt kortinu.

Heimildir: Oddeyrin, 22.

Ey-299:083 heimild um uppsátur

Þar sem hafnarsvæðið er enn í dag, frá bryggjum Eimskips austan megin og til norðurs. Á uppdrætti af Oddeyrinni sem er líklega frá árinu 1900 er hægt að greina mörg hafnarmannvirki á þessum slóðum m.a. bryggjur og nokkra kofa.

Heimildir: Oddeyrin, 22.

Ey-300 Barð

Hjáleiga frá Stóra-Eyjarlandi og reiknuð 10 hdr. af jarðarverðinu 1712, "... innan túns, bygt fyrir manna minni, afdeild að túni og engjum." Barðshólmi heitir hluti af Eyjarlandshólma og hefur hjáleigan átti engjaslægjur þar. Túnakort hefur ekki verið gert.

Ey-300:001 *Barð* bæjarhóll bústaður 65°40,607 N 18°05,483 V

"Bærinn Barð stóð í brekkunni, þar sem nú er nr. 25 við Eyjarlandsveg, og litlu norðar er Barðsgil, en Barðsnef var kallað þar sem húsin nr. 64 og 66 við Hafnarstræti standa nú. Sunnan við Barðstún er Djúpalaut. Þar stendur Hafnarstræti 49 ..." - "... skammt NA af M.A. Þar var til skammst tíma lítið gamalt timburhús, sem upphaflega var byggt sem stjörnurannsóknaðstöð af Frökkum." HH, 2. "... stóð bærinn nálægt því sem nú er Eyjarlandsvegur 25. Síðasti bóndi í Barði var Júlíus

Kristjánsson. Hann, eða öllu heldur sonur hans Olgeir bakari, síðar hafnarvörður, fékk leyfi til að reisa timburhús sunnan og vestan við gamla bæinn; þar var eitt húsa svonefndra “Norðurljósamanna” er þangað var flutt, en danskir vísindamenn sem dvöldu á Akureyri veturinn 1899-1900 við rannsóknir á norðurljósum höfðu reist sér nokkur smáhýsi á Höfðanum. Eftir lát Júlíusar og Maríu Flóventsdóttur konu hans bjuggu dætur þeirra lengi í Barðshúsinu.” - SS. [1904:] “Barð var lítið hús, sem stóð rétt austan við götuna í næsta nágrenni við skólann.” Gluggi var á suðurstofu og kjallarahleri á ganginum - Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur. - Gamall leigusamningur er til í skjalasafni, frá því eftir að landið komst í eigu bæjarins. Hnit tekið á gangstétt um 7 m. vestan við íbúðarhúsið að Eyralandsvegi 25.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Nokkur örnefni, 17; SS 1993, 67; Ö-Ak, HH; Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur II. Æska, 89, 90.

Ey-300:002 heimild um stríðsminjar 65°40,617 N 18°05,517 V “Á Barðstúni voru fáeinir braggar.” Allt horfið undir mannvirki. Bærinn stóð rétt við þar sem Eyralandsvegur 25 stendur nú, hnit tekið um 7 metrum norðan við það.

Hættumat: engin hætta

Heimildir Jón Hjaltason: Hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði, 34.

Ey-301 Hamar(s)kot

Hjáleiga frá Stóra-Eyjarlandi. 10 hdr. 1712 - “hjáleiga og partur af Eyjarlandi, afdeild einasta að túni og engjum, en bygt fyrir manna minni nærri út við Glerá.” Í eyði 1914. Túnakort hefur ekki verið gert.

Ey-301:001 *Hamarskot* bæjarhóll bústaður 65°40,948 N 18°06,087 V “[Hamarkot] stóð þar sem húsið Staðarhóll var síðar byggt, en nú stendur Ásvegur 22.” Við Ásvegur 22. “... mun hafa staðið á ásnum milli Byggðavegar og Þórunnarstrætis, nálægt þar sem nú er Ásvegur 26, og rétt fyrir norðan húsið Staðarhól (Ásveg 22). Þegar Ásv. 26 var byggður ... var komið niður á gamlar hleðslur og mikinn kolabyng (Eiríkur Eiríksson [heimildamaður væntanlega])” segir í

söguminjaskrá Helga Hallgrímssonar. - Staðurinn sýndur á loftmyndum bls. 221 og 235 í SS1993. -

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Nokkur örnefni, 16; SS1993, s. 132; Ö-Ak; HH, 2; Steindór Steindórsson í Súlum XII, s. 109 o.áfr.

Ey-301:002 heimild um fjárhús 65°41,012 N 18°06,129 V

“fjárhúskofi var þar norður af [bænum].” Skv. korti af Oddeyri frá árinu 1900 var útihús um 50 m N við Hamarkotsbæinn. Á milli húsa að Ásvegi 26 og 28. Gæti vel verið sama og 003.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: BE1990, 696 (vitnað í Fátækt fólk e. Tryggva Emilsson); Oddeyri. Húsakönnun, 22.

Ey-301:003 heimild 65°40,937 N 18°06,113 V

“Þegar Ásv.26 var byggður ... var komið niður á gamlar hleðslur og mikinn kolabyng (Eiríkúkur Eiríksson [heimildamaður væntanlega])” HH, 2 - Staðurinn sýndur á loftmyndum bls. 221 og 235 í SS1993. Hér stendur hús nr. 26 við Ásveg og garður.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: HH; Steindór Steindórsson í Súlum XII, s. 109 o.áfr.

Ey-301:004 heimild um mógrafir 65°41,032 N 18°06,131 V Á

korti frá árinu 1900 eru sýndar mógrafir ('Mór') á allstóru svæði (ca. 30x20 m) um 300 m norðan við Hamarkot. Þar standa nú stúdentagarðar HA. Holtið á milli húsa að Byggðavegi nr. 140-146 og Lögreglustöðvarinnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Oddeyri. Húsakönnun, 22.

Ey-302 Naust

40 hdr. 1712. Bændaeign. Getið í Ljósvetninga sögu og Fóstbræðra sögu. Naustum fylgdi Naustahólmi sem er austan við Eyjarlandshólma - JÁM X, 206; Naust II nýbýli úr Naustalandi árið 1929; Naust III nýbýli úr Naustalandi 1930; Naust IV nýbýli úr landi Nausta 1947. Býlin standa öll frekar þétt saman. Naust I telst í eyði frá 1961 (þar er enn búið en enginn búskapur), Naust II keyptu land Nausta I.

Túnið fyrir ofan Naust I var sléttað milli 1950 og 60. Þá var túngarðurinn jafnaður og tóftir austan við hann. Túnið fyrir neðan Naust IV og norðan og norðaustan Naust I hefur ekki verið sléttað síðan það var sléttað fyrst með handverkfærum. Geilin á norðurbakka Naustalækjar sléttuð rækilega með vélum. Tungan sunnan við Naustalæk hefur aldrei verið sléttuð.

Skrá um fornleifar í landi Nausta var birt í áfangaskýrslu 1996 en síðan hefur bæst mikið við hana, einkum fornleifar á kupstaðarlóðinni. Skráin er því birt hér á ný í heild sinni en sleppt teikningum sem birtar voru í fyrri skýrslu.

Ey-302:001 Naust heimild um bústað 65°39.681 N 18°05.460 V

Bærinn stóð þar sem nú er heimreiðin að Naustum I. Vestan við íbúðarhúsið eru úthús, nú trésmiðja Heimreið og hlað. Heimildamaður segir að frampil bæjarins hafi verið rétt vestan við austurgafi trésmiðjunnar sem nú stendur þar sem bærinn stóð áður. Ekki hafi verið grafið mjög djúpt þegar útihúsin voru reist, ca. 1,5 m. Bærinn hafi verið miklu stærri en svo að hann færi allur undir útihúsin, en sléttað hafi verið úr bæjarhólnum eftir að íbúðarhúsið Naust I var byggt 1937. Jarðvegurinn var fluttur á Eiðsvöll og að hluta í garðinn hjá Naustum I. Þar hefur komið upp ýmislegt smálegt þegar grafið hefur verið í garðinum, að sögn Davíðs Jónssonar (f. að Naustum 1940) sem býr þar. Sonur Davíðs segir að grjót komi alltaf upp þegar eitthvað er grafið í nánd við húsin, það hafi gerst þegar byggt var við útihúsin vestanmegin árið 1976 (þá var grafið niður ca. 3 m) og þegar skurðir hafa verið teknir vegna lagna í húsin. Grjót hefur komið upp bæði norðan við útihúsin og eins undir heimreiðinni milli útihúsa og íbúðarhúss.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ak; H.H.; S.S.93; BE.

Ey-302:002 frásögn um fjárhús

65°39.781 N 18°05.476 V

Heimreiðin að Naustum. Staðurinn er örfáa metra ofan við veginn og norðaustan við útihús frá Naustum IV. Í sléttuðu túni heima við bæ. Þar sem fjárhúsin eru sögð hafa staðið er túnið svolítið sigið og gróður þar öðruvísi, meira af fífl og njóla.

Reiturinn þar sem útihúsin eru sögð hafa staðið virðist mun grænni en túnið umhverfis, jafnvel svo að sjá megja lögun á. Heimildamaður segir að þarna hafi verið 4 fjárhús og 2 hlöður, en sléttað hafi verið yfir um svipað leyti og sléttað var yfir bæjarhúsin (eftir að nýtt íbúðarhús var reist 1936). Heimildamaður segir að einnig hafi verið fjárhús fyrir sunnan bæinn, sem búið sé að slétta yfir og sjáist ekki.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Ey-302:003 Gerði tóft

65°39.626 N 18°05.383 V

Vegur suður frá Naustum I, yfir Naustalækinn. Sunnan við lækjargilið beygir vegar slóði/troðningur niður á tunguna milli Naustalækjar og næsta lækjar þar fyrir sunnan. Tóftin er ca. 40 m fyrir austan veginn og sést greinilega þegar komið er niður á tunguna. Gróin tunga milli lækja. Mikið af villtum gróðri, virðist ekki slægjuland. Hallar á átt að gilinu norðanmegin.

Anton Jónsson, Naustum II, (f. að Naustum 1929) segir að þarna hafi verið útihús, síðast notuð sem beitarhús, en það hafi verið fyrir sitt minni því húsin þarna hafi ekki verið í notkun síðan snemma á öldinni. Sveinn Baldvinsson segir að þarna hafi ekki verið útihús, heldur búið þarna, síðast hjónin Jósep og Jósefina (svo!) sem hafi flutt heim að Naustum uppúr 1920, þá orðin gömul. Anton dregur þessa frásögn í efa. Báðir segja staðinn alltaf kallaðan Gerði.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Ey-302:004 tóft

65°39.633 N 18°05.423 V

Vegur suður frá Naustum I, yfir Naustalækinn. Sunnan við lækjargilið beygir vegar slóði/troðningur niður á tunguna milli Naustalækjar og næsta lækjar þar fyrir sunnan. Troðningurinn sker tóftina í

sundur um 12 m fyrir austan girðingu/veg. Efst í gróinni tungu milli lækja. Mikið af villtum gróðri, virðist ekki slægjuland. Vagn-/vegarslóðinn niður tunguna fer í gegnum tóftina, en ekki virðist hætta á frekari rofi af hans völdum. Tóftin er skýrari sunnanmegin við slóðann.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Ey-302:005 túngarður

65°39.629 N 18°05.307 V

Tungan fyrir sunnan Naustalækinn. Þegar gengið er austur á tunguna sést garðurinn stefna þvert yfir hana neðarlega í átt norður að læknum. Gróin tunga milli lækja. Mikið af villtum gróðri, virðist ekki slægjuland. Garðurinn er austarlega þar sem tungunni er farið að halla í átt til lækjarins að norðanverðu og skógræktarblettis að austanverðu. Skammt norðaustan við suðurenda garðsins er kartöflugeymsla. hnit tekið norðarlega á garðinum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Ey-302:006 Naustastekkur

65°39.588 N 18°06.572 V

“Í svonefndri Stekkjarlág, sem er norðan í Ytri-Naustaborg.” (H.H.). Ekið eftir veginum frá Þórunnarstræti upp að Brúnum en haldið áfram í vestur þar sem vegurinn beygir í átt að Kjarnaskógi, og haldið áfram í vestur upp að hliði merku SK’OGRÆKT. Farið í gegnum hliðið og gengið þaðan eftir vegartroðningi í átt að borgunum. Rétt áður en komið er að tóftinni sjást tveir steinsteyptir grunnar beggja vegna vegarins. Grasi vaxinn bali. Sunnan við hann er skógrækt (plöntur rúmur metri á hæð), og nýplantað austan og norðan við. Norðan við tóftirnar eru tveir steinsteyptir grunnar, sá neðri mun vera undan húsi Sjálfstæðisflokksins. Heimildamaður segir að á þessum stað hafi verið beitarhús, ekki sel. Í örnefnaskrá HH er handskrifað við lýsingu á Miðhúsum: “Stekkur í lág upp á borgunum.” og hlýtur það að eiga við þennan því engar borgir eru nær Miðhúsum en þessar.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: H.H.

Ey-302:007 heystæði

65°39.588 N 18°06.572 V

“Í svonefndri Stekkjarlág, sem er norðan í Ytri-Naustaborg.” (H.H.). Sjá 302;006. Tóftin er um 8 m vestan við stekkin (beitarhúsið) Grasi vaxinn bali. Sunnan við hann er skógrækt (plöntur rúmur

metri á hæð), og nýplantað austan og norðan við. Norðan við tóftirnar eru tveir steinsteyptir grunnar, sá neðri mun vera undan húsi Sjálfstæðisflokksins. Heimildamaður segir að á þessum stað hafi verið heystæði.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Ey-302:008 *Naustasel*

65°39.406 N 18°07.399 V

“Ofan við [Naustaborgir] eru Naustaflói og Hundatjörn, en tóftabrotin af Naustaseli sjást enn í fjallsrótunum þar upp af.” Nokkur örnefni, 20 - “(...) í fjallsrótunum þar fyrir ofan [Naustaflóa og Hundatjörn] eru tóttirnar af Naustaseli.” Ö-Ak, 9. “uppi í fjallsrótum (á holti nokkru með klettum framaní) rétt fyrir ofan Naustaflóa (upp af Ytri-Naustaborg). Sjást þar enn tættur allskýrar en fornlegar” HH. Tóftin er við suðurenda Neðstahjalla, beint upp af Ytriborg og beint undir klettabeltinu í Miðhjalla.

Tóftin er á litlum hjalla í brekku ofan við allmikla mýrarfláka (nú framræsta). Hér hefur verið mikið beutiland á allar hendur og engjalslægjur bæði neðan við í Naustaflóa og ofan við á Breiðahjalla. Tóftin er fast á suðurbarmi lítils lækjargils. Naustasel er sýnt á loftmynd í bók Steindórs Steindórssonar 1993, bls. 228. Sveinn Baldvinsson segir að þarna hafi ekki verið sel heldur stekkur. Skurður er fast V við tóftina og hefur skemmt SV enda hennar. Þetta er án efa með allra stærstu stekkjum, króin er 3x3 m að innanmáli og af réttinni sjást 8x3 m en hún hefur verið lengri. Snýr N-S. NA undan tóftinni eru mishæðir sem gætu verið eldri byggingarstig. Vegarslóði er ofan á uppmokstrinum úr skurðinum sem skemmt hefur tóftina.

Hættumat: hætta vegna jarðræktar

Heimildir: Nokkur örnefni, 20; Ö-Ak, 9; HH

Ey-302:009 *Naustabæitarhús*

65°39.414 N 18°08.026 V

“Naustabæitarhús voru í hliðinni nokkuð fyrir ofan selið. Tættur munu vera þar sýnilegar og óskemmdar” segir í söguminjaskrá Helga Hallgrímssonar. Engar tóftir eru beint fyrir ofan selið (008) en við norðurenda Breiðahjalla, þ.e. talsvert langt ofar og norðar en selið eru mjög fornlegar tóftir í brekku á austurbakka lækjar, sem tekinn er í skurð spólkorn neðar. Smápýfður mói í brekkunni, en endan við til S er allmikið engi sem nær allt suður að Hamramerkjum. Sveinn Baldvinsson segir að

þarna hafi ekki verið beitarhús heldur sel.

Tóftirnar eru í litlum halla og er suðurhluti þeirra sokkinn í mýri en það sem enn sést er mjög sundurhlaupið í þúfur. Greina má tvær tóftir og garð norðan við þær. A er vestast og skýrust af öllu sem þarna sést. Hún er 6x4 m að utanmáli en 3x2 að innan, snýr N-S en ekki verður séð hvar dyr hafa verið því mörg skörð hafa myndast í veggina af þúfum. Deigt er inni í tóftinni og utan við hana sunnanmeginn. Við NV horn þessarar tóftar byrjr garðurinn og gengur þar 6 m til norðurs en beygir svo og er norðurhliðin öll (20 m) vel sýnileg. Garðurinn er víðast um 2 m breiður en austast breikkar hann og er NA hornið þríhyrndur þúfnakragi sem hverfur síðan í mýrina til S. Þessi þúfnakragi gæti verið tóft. Innan við garðinn er þúfnarimi samsíða honum á um 12 m bili sem gæti verið aflöng tóft frá A-V en hún er þá ansi mjó í vesturendann. Austast í þessum rima má greina tóft eða hól sem sýnit liggja N-S og vera um 3x2 m innan. Tóft þessi er ógreinileg fyrir þýfi.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: H.H.

Ey-302:010 stríðsminjar

65°39.622 N 18°05.350 V

“Vegur suður frá Naustum I, yfir Naustalækinn. Sunnan við lækjargilið beygir vegar slóði/troðningur niður á tunguna milli Naustalækjar og næsta lækjar þar fyrir sunnan. Skotgröfin er austarlega á tungunni áður en henni hallar bratt niður til austurs og norðurs. Hún sést greinilega þegar komið er niður á tunguna og austur fyrir “Gerði”.

Gróin tunga milli lækja. Mikið af villtum gróðri, virðist ekki slægjuland. Skotgröfin er austarlega, rétt þar sem tungunni fer að halla í átt til lækjarins að norðanverðu og skógræktarblettis að austanverðu. Skammt austan við hana sést í túngarðinn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Ey-302:011 Kvíhóll frásögn um kvíar

65°39.684 N 18°05.642 V

Þar sem íbúðarhúsið Naust II stendur nú. Íbúðarhús byggt yfir. Heimildamaður hefur eftir föður sínum að tóft hafi verið þar sem íbúðarhúsið var reist 1928-9 hafi verið tóft og þar heitið Kvíahóll.

Ey-302:012 frásögn um útihús

65°39.665 N 18°05.550 V

Í sléttuðu túni fyrir ofan verkstæði við Naust I. Meiri njóli sést á blettinum þar sem tóftirnar voru en umhverfis hann. Heimildamaður man eftir tóftum þarna en segir að sléttað hafi verið yfir þær (ásamt túngarði og öðrum tóftum) þegar túnið var sléttað milli 1950 og 60.

Ey-302:013 frásögn um útihús

65°39.723 N 18°05.515 V

Í sléttuðu túni sunnan við skjólbeltið og um 60 m vestan við íbúðarhúsið að Naustum IV. Meiri njóli sést á blettinum þar sem tóftirnar voru en umhverfis hann. Heimildamaður man eftir tóftum þarna en segir að sléttað hafi verið yfir þær (ásamt túngarði og öðrum tóftum) þegar túnið var sléttað milli 1950 og 60.

Ey-302:014 frásögn um útihús

65°39.741 N 18°05.453 V

Þar sem nú standa útihús frá Naustum IV. Heimildamaður segir að þarna hafi verið 4 fjárhús og 3 hlöður. Núverandi útihús eru grafin niður á fast en heimildamaður segir að hin gömlu muni hafa náð útfyrir þau sem nú standa.

Ey-302:015 frásögn um leið

Þar sem vegurinn er milli Nausta I og Nausta II. Undir veginum. Heimildamaður segist muna eftir reiðgötum þarna en þær hafi farið undir veginn. Hann er ekki viss hvert þær stefndu og man ekki eftir staðsetningu annarra reiðgatna í landi Nausta.

Ey-302:016 frásögn um mógrafir

65°39.481 N 18°06.288 V

Sunnan við Svarðarhól. Ekinn vegurinn frá Brúnum í átt að Kjarnaskógi. Upp afleggjara að sumarbústöðum ?. Vestan við efsta húsið (útihús?) er vegur sem liggur norður yfir Svarðarhól. Sunna við hólinn eru sléttuð tún. 1712: "Móskurður hefur að fornu verið, brúkast ei." JÁM X, 206 - Heimildamaður segir að lautir sjáist enn þar sem svarðargrafirnar voru. Staðsetning óljós í lýsingu hans og fundust ekki sjáanleg merki um mógrafir. Hnit tekið í túninu sunnan við hólinn engu að síður (tún norðan við útihús/hesthús?)

Ey-302:017 heimild um landamerki

65°40,030 N 18°06,308 V

Beint austur af golfvellinum, þ.e. húsinu að Jaðri. Rétt við vegaslóða sem liggur vestur frá Þórunnarstræti, beint upp af afleggjaranum í kirkjugarðinn. Hann liggur í lítinn sveig til suðurs, og er beygt vestur af honum upp annan vegaslóða rétt eftir sveiginn. Hann liggur svo áfram til vesturs en þar sem Naustatjörn var er nú hesthús og hagi. Hagar tún og hesthús eru á því svæði sem um ræðir. Hnit tekin austan við svæðið sem tjörnin var. (landamerkin) : “[úr vörðu á s-verðum Hofshamri] Þaðan í GARD þann er liggur við Naustatjörn að norðanverðu og úr þeim sama garði eftir vörðum réttsýnis í Búðargil og Búðarlæk” Ö-Ak. Á landamerkjakorti frá 1778 eru merkin milli Eyjarlands og Nausta sýnd milli Vothamars og Hofshamars og síðan er 'landamerkiagardur' sem sýnist ekki ná mikið lengra í austur en á móts við austurenda Naustatjarnar - Afrisning Nausta og Eyjarlands Landamerkia 1778 - Þjsks (pr. í Akureyri. Fjaran og innbærinn, 11)

Heimildir: Ö-Ak

Ey-302:018 heimild um útihús

65°39.677 N 18°05.518 V

Skv. loftmynd sýnist vera mannvirki rétt vestan við bæjarhúsin.

Heimildir: Loftmyndir Geodædisk Institut frá 1937

Ey-302:019 heimild um útihús

65°39.703 N 18°05.516 V

Skv. loftmynd virðist vera mannvirki utan í túngarðinum vestanverðum.

Heimildir: Loftmyndir Geodædisk Institut frá 1937

Ey-302:020 heimild um bústað

1712: “Húskofar eru nokkrir við kaupstaðinn, sem sláturfólkið liggur við, og hefur enginn tollur af þeim goldist, so menn viti.” Ekki er vitað hvar þessir kofar voru en í byrjun 19. aldar voru nokkrir torfkofar neðst í Búðagili og má vera að þessi hafi verið á svipuðum slóðum en einnig er hugsanlegt að kofar hafi verið neðt í brekkunni ofan við verslunarhúsin og meira pláss hefur verið á eyrinni sjálfri um 1700 en öld síðar.

Heimildir: JÁM X, 207.

Ey-302:021 heimild um landamerki

65°39,318 N 18°06,179 V

Á landamerkjakorti frá 1778 er sýndur merkjagarður milli Nausta og Kjarna austan við Stóruborg. Hnitin tekin um miðjan veg milli Reiðskólans sem stendur nú í landi Hamraborgar og Stóruborga.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Afrisning Nausta og Eyrarlands Landamerkia 1778 - Þjsks (pr. í Akureyri. Fjaran og innbærinn, 11)

Ey-302:022 heimild um landamerki

Á landamerkjakorti frá 1778 er sýnt 'gamalt vörðubrot' á merkjum milli Eyrarlands og Nausta rétt austan við Klettaenda og 'Ný varda' þar rétt austan við.

Heimildir: Afrisning Nausta og Eyrarlands Landamerkia 1778 - Þjsks (pr. í Akureyri. Fjaran og innbærinn, 11)

Ey-302:023 heimild um landamerki

Á landamerkjakorti frá 1778 er sýnt 'gamalt vörðubrot' á merkjum milli Eyrarlands og Nausta rétt austan við Klettaenda og 'Ný varda' þar rétt austan við.

Heimildir: Afrisning Nausta og Eyrarlands Landamerkia 1778 - Þjsks (pr. í Akureyri. Fjaran og innbærinn, 11)

Ey-302:024 *Rögnvaldargrafir* heimild um mógrafir

65°40,025 N 18°05,981 V

“Rögnvaldarhóll - hann liggur beint vestur frá bænum Sunnuhvoli. Hann dregur nafn af Rögnvaldi afa Kristjáns Sigurðssonar kaupmanns hjer, hann átti bæ í Búðagili sem hjet Rögnvaldarbær en nafnið Rögnvaldarhóll er dregið af því að þessi sami maður byrjaði fyrstur að skera mó rjett vestan við hólinn og eru grafirnar nefndar Rögnvaldargrafir.” Hóllinn er grasi vaxinn og greinilegur en búið er að rækta upp landið vestan við hann. 1712: “Móskurður hefur að fornu verið, brúkast ei.”

Hættumat: engin hætta

Heimildir: JÁM X, 206 ; Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15

Ey-302:025 *Tjarnarhólsgrafir* heimild um mógrafir 65°39,944 N 18°06,226 V

“Mógrafir þær er liggja vestan við Tjarnarhólinn heita Tjarnarhólsgrafir.” Tjarnarhólinn er SV við Naustatjörn. Grafirnar sjást greinilega, þar er nú beitiland en það er mjög þýft og blautt og má segja það um allt svæðið milli tjarnarinnar [sem var] og Brúna. 1712: “Móskurður hefur að fornu verið, brúkast ei.” JÁM X, 206 Hnit tekin við norðurenda mógrafanna, beint suður af tjörninni.

Hættumat: hætta vegna jarðræktar

Heimildir: Örnefnaskrá Lárusar Thorarensen - Héraðsskjalasafnið á Ak - G-40/15

Ey-302:026 *Kóngsvarða* heimild um landamerki 65°39,838 N 18°04,989V

“Á Krókeyrinni stóð fyrrum varða, Kóngsvarða, suðurmörk kaupstaðarlandsins.” Við mörk Þórunnarstrætis og Naustfjöru, við hús nr.4. Rétt norður af skautasvellinu. Hús og garður standa þarna nú. Hnit tekin við gangstétt, sunnan við húsið.

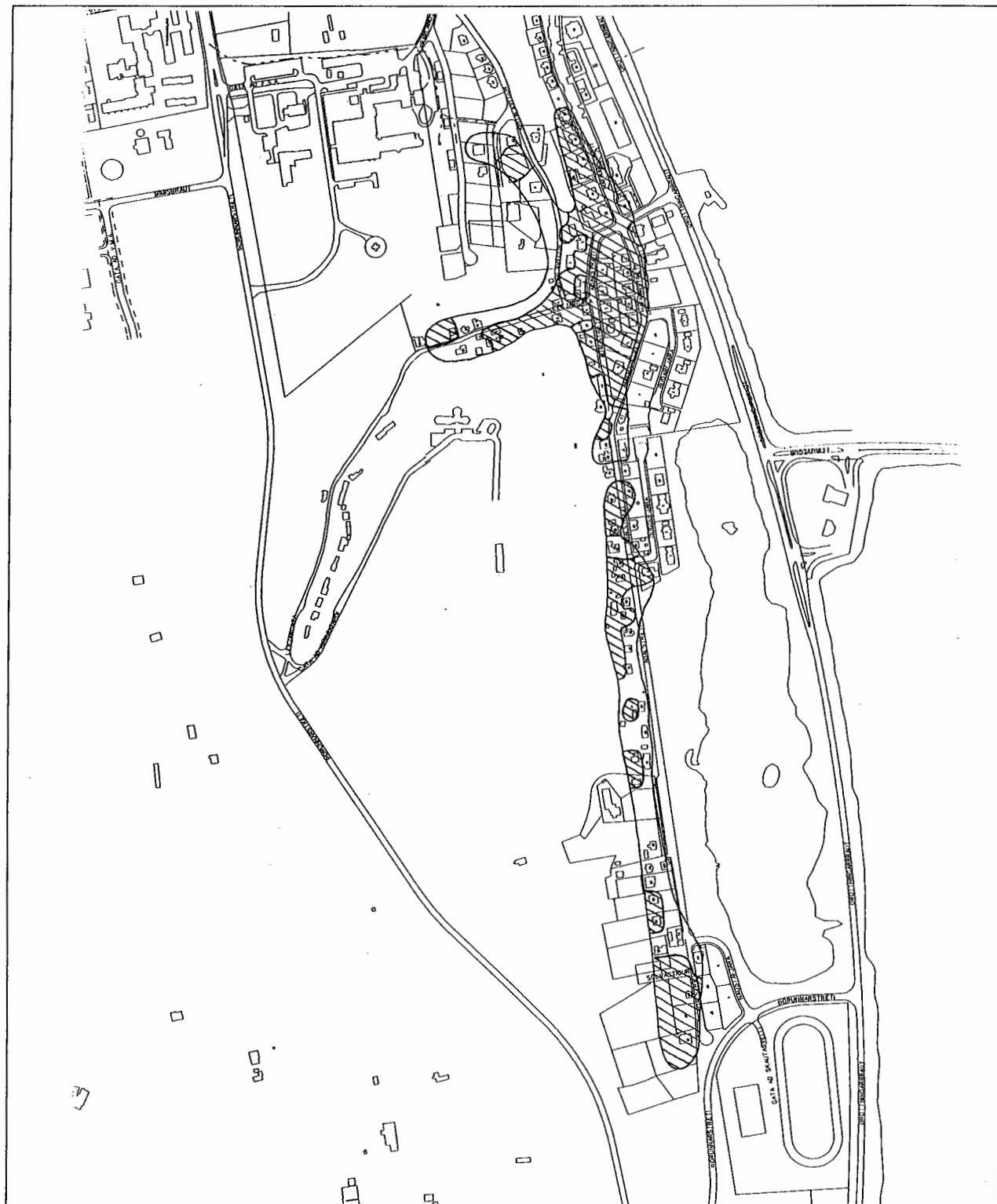
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ak, 4

Ey-302:027 *Hafnarstræti 3-7 (5)* heimild um bústað

Ein af elstu kaupmannalóðunum. Er á uppdrætti af Akureyri frá árinu 1812. Stóð syðst þeirra kaupstaðalóða sem þá voru skráðar. Lóðin er þar sem Hafnarstræti 3 er í dag og nær að hluta inn á lóð Hafnarstrætis 7 sem var áður númer 5.

A)“Þar sem núverandi íbúðarhús er á lóðinni stóð áður eitt fyrsta hús sem byggt var á Akureyri. Það var krambúð og geymsluhús sem reist var um 1650. Hús þetta var rífið skömmu eftir 1880. Havsteenshúsið var áður íbúðarhús verslunarstjóra Thyrrstrupverslunar, þar áður Bushverslunarinnar sem tók við af Lynges-verslun sem aftur á móti keypti húsið af konungsversluninni. Þarna stóð sem sagt fyrsta íbúðarhúsið sem byggt var á Akureyri árið 1770.” Hús Havsteensverslunar brunnu 19. desember 1901 og eftir það var það hús sem nú stendur á lóðinni byggt. “Þarna [Hafnarstræti 7] stóð verslunarhús Haveestensverslunarinnar sem Akureyrarbær keypti árið 1877 og breytti í skóla. Ekki er vitað með vissi hvenær það hús var byggt, en það mun hafa verið á síðari hluta 18. aldar.” Húsið þjónaði margvíslegum hlutverkum í gegnum árin og var síðast notað sem fjós og hlaða og var selt setuliðinu til niðurrifs árið 1942. Það hús sem nú stendur á lóðinni var byggt

Mynd 4. Kaupstaðarminjar á gömlu kaupstaðarlóðinni frá 1786.

1947. Samkvæmt uppdrætti Frisak og Scheel frá 1810 virðast á þessu svæði hafa staðið 6 hús. Þrjú þeirra sneru austur-vestur og var eitt þeirra norðarlega, nálægt því hvar Hafnarstræti og Aðalstræti mætast. Hin tvö hús sem snúa austur-vestur á þessari lóð virðast á teikningunni frá 1821 vera á svipuðum slóðum og Hafnarstræti 7 er í dag, þó annað örlítið suð-vestar. Hin þrjú hús snúa norður-suður og hefur það sem er austast þeirra líklega legið þar sem gatan er nú, aðeins norðar en Hafnarstræti 6 stendur í dag. Hin tvö hús voru Aðalstrætismegin nokkurn vegin mótí bilsins milli Aðalstræti 14 og 12. Það sem stóð sunnar hefur að einhverju leyti staðið þar sem Hafnarstræti 3 er í dag en hitt töluvert norðar.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15, 113 og 115

Ey-302:028 *Hafnarstræti 9* heimild um bústað

Ein af elstu kaupmannalóðunum. Er á uppdrætti af Akureyri frá árinu 1812. Stóð sunnarlega á gömlu kaupastaðarlóðinni, þar sem Hafnarstræti 9 er í dag.

B) Í skýringum sem fylgja uppdrætti Gunnlaugs Briems af Akureyri árið 1821 segir að á þessari lóð hafi verið tvö moldarhús, 41 áln, lóð undir moldarhús, sauðarétt notuð sem garðstæði, lóð ofan við kaupstaðarhúsin og á henni moldarkofi, kölluð mörbúð. (Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14) “Á lóð þessari var stórt sútunar og geymsluhús, einlyft timburhús með lágum steingrunni. Ekki er vitað hvenær það var byggt en það mun hafa verið mjög gamalt. Lóð þessi hefur frá fyrstu tíð verið hluti af verslunarstaðnum og þarna hefur líklega staðið hús frá því um miðja sautjándu öld. Akureyrarbær keypti jörðina og húsið árið 1934 og var húsið þá rífið. Jóni Antonssyni var leigð lóðin árið 1948 og honum veitt byggingarleyfi.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15 og 115-16

Ey-302:029 *Hafnarstræti 11-13 og Aðalstræti* heimild um bústað

Ein af elstu kaupmannalóðunum. Á henni var Laxdalshús byggt árið 1975 og er það í dag elsta hús Akureyrar. Er á uppdrætti af Akureyri frá árinu 1812. Stendur á miðri gömlu kaupastaðarlóðinni. Laxdalshús átti lóð að götu milli Hafnarstrætis og Aðalstrætis sem lá nokkurn vegin þar sem byggingin á lóðinni Hafnarstræti 13 stendur í dag og til vesturs að götunni þar sem Aðalstræti 5 og 7 er í dag.

C) Fyrir aftan Laxdalshús stóðu þrjú sambyggð hús í röð og náðu þangað sem Aðalstræti stendur nú skv. elsta mælingaruppdrætti af Akureyri frá því um 1810. (Akureyri: Fjaran og innbærinn, 12) “Í virðingargerðinni frá 1814 sem fyrr hefur verið nefnd voru verslunarhús Kyhnsverslunar talin þessi: Krambúð byggð árið 1793, sláturhús byggt árið 1795, íbúðarhús byggt árið 1795, mörbúð, sauðarétt og kamar.” (Akureyri: Fjaran og innbærinn, 117) “Á þessari lóð [sá hluti Hafnarstrætis 13 sem áður tilheyrði Laxdalshús-lóðinni] var áður verslunarhús Gudmannsverslunar og sneri það gaffli að sjónum. Það var tvílyft hús úr timburstokkum með háu risi. Bak við það var allstórt geymsluhús, einlyft með háu risi og sneri einnig austur-vestur. Verslunarhúsið mun hafa verið reist árið 1793 en geymsluhúsið 1795, og bæði tilheyrðu þeu Kyhnsverslun í upphafi. Norðan við þessi tvö hús var gata milli Hafnarstrætis og Aðalstræti sem Breiðigangurinn hét og láta mun nærri að húsið sem stendur nú á lóðinni hafi verið byggt í götustæðið.” Í lýsingu á Aðalstræti 7 segir: “Tvö af geymsluhúsum verslunar Gudmanns Eftirfølger náðu að hluta inn á þessa lóð, en þau voru löngu horfin af sjónarsviðinu þegar þetta hús [núverandi íbúðarhús] var byggt.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15, 69 og 116-20

Ey-302:030 *Hafnarstræti 15 og 17* heimild um bústað

Ein af elstu kaupmannalóðunum. Er á uppdrætti af Akureyri frá árinu 1812. Stendur á norðanlega á gömlu kaupstaðarlóðinni, nokkurn vegin þar sem norðurhluti Hafnarstræti 15 og suðurhluti Hafnarstrætis 17 eru í dag.

D) “Á því landi sem nú telst til lóðanna Hafnarstrætis 15 og 17 voru áður hús Gudmannsverslunar og seinna Höepfnersverslunar. Syðst, norðan við Breiðaganginn, var tveggja hæða pakkhús, sem Þorsteinn frá Skipalóni byggði um 1860 fyrir Tærgesen kaupmann, og stóð þá norðan við lækinn. Húsið var flutt suður fyrir lækinn fáum árum síðar. Öll þessi hús brunnu árið 1912,...” Skv. uppdrætti þeirra Frisak og Scheel af Akureyri frá árinu 1810 virðist hafa verið á þessari kaupstaðarlóð stórt hús nokkurn vegin mitt á milli Hafnarstrætis 15 og 17.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 12, 14-15 og 120-21

Ey-302:031 heimild um bústað

Á svæðinu fyrir aftan húsin Hafnarstræti 15 og 17 er ein af elstu kaupstaðarlóðunum sem sést á

uppdrætti Gunnlaugs Briems af Akureyri frá 1821. Húsin sem þar stóðu áður gætu verið á svipuðum slóðum og Aðalstræti 3.

“(Á því landi sem nú telst til lóðanna Hafnarstrætis 15 og 17 voru áður hús Gudmannsverslunar og seinna Höepfnarsverslunar. Syðst, norðan við Breiðaganginn, var tveggja hæða pakkhús, sem Þorsteinn frá Skipalóni byggði um 1860 fyrir Tærgesen kaupmann, og stóð þá norðan við lækinn. Húsið var flutt suður fyrir lækinn fáum árum síðar.) Bak við húsið var assistenahús, íbúðarhús verslunarþjóna, ... Öll þessi hús brunnu árið 1912,...”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15, 45 og 120-21

Ey-302:032 heimild um bústað

Á svæðinu fyrir aftan húsin Hafnarstræti 15 og 17 er ein af elstu kaupstaðarlóðunum sem sést á uppdrætti Gunnlaugs Briems af Akureyri frá 1821. Húsin sem þar stóðu áður gætu verið á svipuðum slóðum og Aðalstræti 3.

E) “(Á því landi sem nú telst til lóðanna Hafnarstrætis 15 og 17 voru áður hús Gudmannsverslunar og seinna Höepfnarsverslunar. Syðst, norðan við Breiðaganginn, var tveggja hæða pakkhús, sem Þorsteinn frá Skipalóni byggði um 1860 fyrir Tærgesen kaupmann, og stóð þá norðan við lækinn. Húsið var flutt suður fyrir lækinn fáum árum síðar. Bak við húsið var assistenahús, íbúðarhús verslunarþjóna,) og vestan þess var pakkhús. Öll þessi hús brunnu árið 1912,...” Í lýsingu á Aðalstræti 3 og 5 segir að þar hafi áður staðið “nýja pakkhúsið, sem kallað var, og beikisbúðin gamla, sem brunnu árið 1912.” Líklegt er að þarna sé verið að tala um sama pakkhús og nefnt er að framan.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15, 45 og 120-21

Ey-302:033 *Aðalstræti 1* heimild um bústað

Ein af elstu kaupstaðarlóðunum sem sést á uppdrætti Gunnlaugs Briems af Akureyri frá 1821. Er norðanlega, frá Hafnarstræti 17 og að götunni. Beint andspænis Túliníusarhúsinu. Þetta svæði er í dag autt.

F) “Nyrst á þessu svæði var verslunar- og íbúðarhús Höepfnarsverslunar og sneri það gafli að sjó. Öll þessi hús brunnu árið 1912,...” (Tilheyrir e.t.v. fornleif nr. 31?) Á lóðinni Aðalstræti eitt var

byggð hús sem hýsti lyfjabúð árið 1819. Þarna fór fram ýmis rekstur þar til húsið brann árið 1912.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, 14-15, 45 og 120-21

Ey-302:034 *Nystuen/Gamla Möllershús* heimild um bústað

Ein af gömlu kaupstaðarlóðunum. Lóðin Aðalstræti 8 er á svipuðum slóðum í dag en þó náði gamla kaupstaðarlóðin lengra til suðurs.

J) Á þessum slóðum virðist hafa staðið hús samkvæmt korti Frisaks og Scheels og hefur það staðið þar sem norð-vestur endi Aðalstrætis 8 er og að hluta þar sem Lækjargata liggur nú, eða á horni Lækjargötu og Aðalstrætis. Þetta hús er líklega Nystuen eða Gamla-Möllershús. Ekki er vitað með vissu hvenær það var byggt en í því var búið árið 1821 og Hjörleifur Stefánson segir að á elsta uppdrætti sem fundist hafi af Akureyri sé hús á þessari lóð se, líklega sé Nystuen. Hús þetta brann 19. desember árið 1901. Árið 1902 var byggt nýtt timburhús á Horni Aðalstrætis og Lækjargötu. "Húsið var ein hæð og portbyggt ris með kvisti á austurhlið og útbyggingu við suðurgafli. Seinustu árin sem þetta hús stóð voru veggir þess klæddir steinskífu en þakið bárujárn. Húsið brann í ársbyrjun 1929.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.12, 15 og 69-70

Ey-302:035 *Aðalstræti 12* heimild um bústaður

Lóð þessi er þar sem Aðalstræti 12 er í dag en áður náði húsin sem þarna stóðu þó lengra til suðurs en núverandi hús gerir. "Ekki er ljóst hver fyrst byggði á þessari lóð, en árið 1863 fékk Jensen leyfi til að endurbyggja gamla kofa sem þarna stóðu og hækka þá, svo að ljóst er að þá hefur þarna verið gömul byggð, enda lá lóðin fast við konungsverslunina gömlu. Árið 1866 fékk Jensen leyfi til að byggja 14 álna langt timburhús. Gamlan torfbæ, sem stóð á lóðinni reif hann árið 1884 og lengdi í þess stað timburhúsið um 16 álnir til norðurs. Árið 1885 byggði hann stórt timburhús, og jafnframt endurbyggði hann veitingahús sitt að mestu leyti svo að það varð 30 álnir á lengd og 12 álnir á breidd með kvisti. Lúðvík [um 1894] gaf hótelinu nafnið Anna. Svo virðist sem tvö hús hafi verið á lóðinni þegar Lúðvík tók við henni og að hann hafi látið gera byggingu milli húsanna tveggja og sameinað þau þannig í eitt hús."

Hús þetta brann til kaldra kola árið 1901 en þá bar það nafnið Hótel Akureyri. Þáverandi eigandi Vigfús Sigfússon lét strax árið eftir byggja nýtt hótél. Þótti það “geisilega vönduð og höfðingleg bygging”. Þessi bygging brann einnig til kaldra kola árið 1955 en seinustu árin hafði byggingin verið notuð sem fjölbýlishús fyrir þá “sem minnst máttu sín í bænum og var ekki alls kostar snyrtilegt.” Tveimur árum síðar var svo byggt það hús sem enn stendur, syðst á lóðinni. “Á bæjarstjórnarfundum árið 1865 var ákveðið að ráðast strax í gerð svarthols... Ákveðið var að svartholið skyldi byggt í brekkunni fyrir ofan íbúðarhús J. G. Havsteens [Lóðin Hafnarstræti 3] og gaf hann til þess “kjallara”, sem þar var. Svartholið var notað til ársins 1874 er ráðhúsið var byggt. Jensen gestgjafi keypti þann hluta Svartholslóðarinnar sem tilheyrði bænum árið eftir. Til skamms tíma mátti sjá leifar svartholsins í brekkurótum skammt norðan við Aðalstræti 14.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.71-74

Ey-302:036 heimild um bústað

Ein af gömlu kaupstaðarlóðunum. Náði til suðurs nokkurn vegin að húsinu sem nú stendur við Aðalstræti 10, til austurs að Aðalstræti, til vesturs að Spítalavegi og til norðurs að Aðalstræti 8 en vestar náði lóðin lengra til norðurs eða alveg að því sem Lækjargata 4 stendur í dag.

H) Á þessum slóðum virðist hafa staðið hús samkvæmt korti Frisaks og Scheels. Það hefur staðið á mótis við þar sem Spítalavegur og Lækjargata mætast í dag. Norð-austurhluti húsins hefur verið inni á kaupstaðarlóðinni en þó nokkur hluti þess stóð utan hennar og náði það til norðurs þar sem Lækjargata liggur í dag. Þetta gæti hafa verið læknishúsið sem stóð fyrir vestan Nystuen. Ekki er vitað hvenær það var byggt en það var milli 1808-68. Húsið brann 19. desember árið 1901.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.12, 15 og 69-70

Ey-302:037 *Aðalstræti 18* heimild um bústað

Lóð þessi er á milli húsanna Aðalstrætis 16 og 20. Árið 1895 fyrsta húsið vestan götunar á þessum kafla, Aðalstræti 80 byggt. “Árið 1899 byggði Benedikt [Jóelsson] smiðju vestan við hús sitt, einlyft hús með hallandi þaki”. Breytt í íbúðarhús árið 1917. Geymsluskúr var svo byggður milli húss og smiðju. Smiðjan var rifin fyrir rúmum á fimmta áratugnum en húsið sjálft og líklega geymsluskúrinn

eyðilögðust í aurskriðu ca. 1990-1992.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.80

Ey-302:038 *Aðalstræti 19* heimild um bústað

Árið 1902 var byggt tvílyft hús á þessum stað sem brann til kaldra kola 2 árum seinna. Þá var byggt á sama stað jafnstórt hús sem er það er enn stendur á þessari lóð.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.81

Ey-302:039 *Aðalstræti 23* heimild um bústað

Lóðin við hliðina á Aðalstræti 21. Þarna var byggt hús árið 1899 og það var rífið 1979. Húsið var tvílyft á háum steingrunni og var það syðsta í röðinni sem byggð var á fyllingu austan Aðalstrætis. Í dag er lóðin auð.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.83-84

Ey-302:40 *Aðalstræti 28* heimild um bústað

“Ekki er ljóst hvenær var hver fyrst byggir á þessari lóð eða hvenær. Jón Sveinsson, fyrrum bæjarstjóri, segir um þessa lóð í Jónsbók: “”Sagt er að Grímur Laxdal bókbindari hafi byggt sér bæ þarna og fengið mælda út lóð og garð. Síðan bjó þar Jón Guðmundsson hafnsögumaður sem var giftur Guðrúnu dóttur Gríms Laxdals. Þeirra börn kölluðu sig ávallt Laxdal. Bærinn var ávallt kallaður Laxdalsbær. Af byggingarnefndarbókum verður séð að Kristbjörg Þórðardóttir frá Kjarna, amma Þórdísar Stefánsdóttur, kona Davíðs Sigurðssonar timburmeistara, á bæ þarna en hann mun snemma hafa sameinast Laxdalseigninni.”“ Árið 1916 var húsinu lýst sem hrörlegu torfhúsi 11 metrar á lengd og 5 á breidd. Austurhlið hússins var þó úr timbri og á þeim hluta hússins sem var tvílyft var bárujárn. Það var byrjað að byggja það hús sem nú stendur á lóðinni árið 1926.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.85

Ey-302:041 *Aðalstræti 30* heimild um bústað

“Íbúðarhúsið sem þarna stóð var rífið fyrir um það bil tuttugu árum [1986]. Geymsluhúsið sem einnig

stóð á lóðinni var rífið fyrir fáum árum. “Ekki stendur hvenær þetta hús var byggt en fyrsti eigandi þess er skráður Magnús Jónsson 1863. Árið 1986 var flutt á lóðina Laxagata 1.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.86

Ey-302:042 *Aðalstræti 32* heimild um bústað

“Kristján Magnússon Tómhúsmaður settist að á Akureyri árið 1854. Hann byggði manna fyrstur íbúðarhús úr timbri á lóð þessari. Ekki er vitað um byggingarár, enda mun Kristján hafa verið búinn að byggja húsið þegar byggingarnefnd tók til starfa árið 1857. Áður en Kristján byggði hús sitt mun hafa staðið þarna hús sem kallað var Skrína. Friðrik Kristjánsson kaupmaður byggði hlöðu bak við íbúðarhúsið árið 1898. Húsið sem þarna stendur í dag var líklega byggt skömmu eftir aldamótin.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.86-87

Ey-302:043 *Aðalstræti 32* heimild um bústað

“Sennilegt er að þeir [Davið og Ólafur Sigurðssynir] hafi reist sér torfhús á lóðinni fyrir stofnun byggingarnefndar árið 1857. Árið 1877 reif Ólafur torfhúsið og byggði það hús sem enn stendur á lóðinni.” Árið 1898 byggði Jakob Gíslason hlöðu bak við íbúðarhúsið.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.87

Ey-302:044 *Aðalstræti 36* heimild um bústað

“Geir [Vigfússon] endurbætti bæ sinn sem var gerður úr torfi árið 1859. Árið 1877 reif hann gamla bæinn og byggði sér nýjan bæ með torfpaki til bráðabirgða, sem sennilega er fremsti hluti þess hús sem er nú á lóðinni.” Þessu húsi hefur verið mikið breytt og einnig hefur verið byggt mikið við það og því ber það lítin svip af fyrri gerð.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.87-88

Ey-302:045 *Aðalstræti 38* heimild um bústað

“Þar sem nú er bakhús á lóðinni, smíðaverkstæði Sverris Hermannssonar, stóð áður torfbær Ara Sæmundarsonar. Þeir bræður Pétur og Friðrik Þorsteinssynir byggðu sér íbúðarhús árin 1892-1893,

sem þótti einna smekklegast þeirra húsa sem þangað til höfðu verið byggð í Fjörinni.[] Árið 1901 byggðu þeir geymsluhús fyrir vestan hús sitt, þar sem áður var torfbær Ara Sæmundarsonar, eins og áður er getið. Þar var einnig í sama húsi fjós, hesthús og hlaða.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.88-89

Ey-302:046 *Aðalstræti 40* heimild um bústað

“Eftir því sem næst verður komist byggði Ari Sæmundarson húsið árið 1851 sem bókasafn amtsbókasafnsins. Ef svo er mun hér um að ræða fyrsta hús sem byggt er sem bókasafn hér á landi.” Var áður minna en það er í dag enda er búið að breyta því mjög mikið.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.89-90

Ey-302:047 *Aðalstræti 52* heimild um bústað

“Líklega var suðurhluti hússins fluttur frá Skjaldarvík til Akureyri um 1840. Óljósar heimildir eru fyrir því að þar hafi verið íbúðarhús amtmanns sem tekið hafi verið niður og flutt til Akureyrar.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.96

Ey-302:048 *Aðalstræti 54/Nonnahús* heimild um bústað

“Árið 1859 fékk Páll Magnússon söðlasmiður heimild til þess að rífa burt torfstofu í suðurenda húss er stóð á bakvið íbúðarhús hans, lengja það um stofuþykktina og tyrfa það aftur. Fleira sést ekki bókað í fundargerðum byggingarnefndarinnar um þetta hús en sennilegt er að Páll Magnússon hafi byggt manna fyrstur á þessari eign og talið að hann hafi reist húsið árið 1849.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.98

Ey-302:049 heimild um kirkju

Kirkjan var á lóðinni við Minjasafnið, Aðalstræti 58. Hún stóð á sama stað og Minjasafnskirkjan frá Svalbarði gerir í dag. Kirkjan var reist á árunum 1861-65 og var hún vígð árið 1863. Jón Chr. Stephánsson timburmeistari teiknaði kirkjuna og byggði. Hún var 24 álna löng, 14 álna breið, 5 3/4 alin undir bita og hvelfing 2 1/2 alin. Kirkjan sneri austur-vestur og dyr voru á vesturgafli. Turnin var

hins vegar í upphafi á vesturgafli kirkjunnar. Árið 1890 var kirkjunni breytt, turn hennar var rifinn og þess í stað smíðuð forkirkja með turni við vesturgaffinn. Þá var þakið einnig klætt með pappa. Árið 1890 var kirkjan aftur lagfærð. Kirkjan var afvígð 1940 eftir að nýja Akureyrarkirkjan var byggð og breski herinn notaði hana sem geymsluhús næstu ár, þar til hún var rifin árið 1944. Kirkjan sem nú stendur á þessum stað var flutt þangað frá Svalbarði árið 1976.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.101-102

Ey-302:050 *Aðalstræti 34* heimild um hlöðu

Hlaða stóð bak við Aðalstræti 34. “Árið 1898 byggði Jakob [Gíslason, kaupmaður) hlöðu bak við íbúðarhúsið.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.112-113

Ey-302:051 *Aðalstræti 64* heimild um bústað

“Hann [Grímur Laxdal Grímsson] fékk leyfi til að byggja hús í fjörunni og bjó þar fyrstu ár sín, sennilega á þessari lóð. [] Hús þetta var með svipuðu sniði og flest önnur hús í fjörunni á þessum tíma.” Wilhelmina Lever rak vertshús þarna um tíma og fékk húsið viðurnefnið Mínubærinn sökum þesa. Húsin voru rifin skömmu eftir 1930.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.104

Ey-302:052 *Aðalstræti 38* heimild

“Þar sem nú er bakhús á lóðinni, smíðaverkstæði Sverris Hermannssonar, stóð áður torfbær Ara Sæmundarsonar.” “Árið 1901 byggðu þeir geymsluhús fyrir vestan hús sitt, þar sem áður var torfbær Ara Sæmundarsonar, eins og áður er getið. Þar var einnig í sama húsi fjós, hesthús og hlaða.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.88-89

Ey-302:053 *Aðalstræti 46/Kofinn* heimild um bústað

Stóð bak við Friðbjarnarhúsið. “Árið 1916 stóð ennþá íbúðarhús úr torfi bak við Friðbjarnarhúsið. Hús þetta var gjarnan nefnt “kofinn” og var rífið skömmu eftir 1916.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.91-92

Ey-302:054 *Aðalstræti 50* heimild

Bak við íbúðarhúsið Aðalstræti 50. “Árið 1870 fékk Björn [Jónsson] leyfi byggingarnefndar til að flytja svarðarhús á lóð sína á bak við íbúðarhúsið, en skúr þessi stóð áður á lóð Indriða gullsmiðs, Aðalstræti 66.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.94.

Ey-302:055 *Aðalstræti 50* heimild um fjós

Fjósið stóð vestan við Aðalstræti 50 “Árið 1897 byggði Matthías [Jochumsson] fjós vestan við hús sitt.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.94

Ey-302:056 *Aðalstræti 62* heimild um bústað

Árið 1899 var byggt bakhús aftan við húsið að stærð 12x9 álnir. Bakhúsið er í dag horfið.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.103

Ey-302:057 *Aðalstræti 66a* heimild um hlöðu

“Indriði Þorsteinsson gullsmiður var talin eiga þarna smiðju og heyhlöðu árið 1857.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.105-106

Ey-302:058 *Aðalstræti 70* heimild um bústað

“Í fundargerðabók byggingarnefndar árið 1857 er þess getið að Jafet Diðriksson eigi hús á lóðinni,...
...Ekkert er frekar vitað um hús það.” Árið 1916 er húsinu lýst sem einlyftu íbúðarhúsi á lágum grunni. Húsið var rífið árið 1939 og skömmu síðar var það hús sem nú stendur á lóðinni byggt.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.106-107

Ey-302:059 *Aðalstræti 72* heimild um bústað

Árið 1857 byggði Jens Stæhr á norðurhluta þeirrar lóðar sem nú er Aðalstræti 72 hús sem líklega var torfhús og stóð ekki lengi.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.106-107

Ey-302:060 *Aðalstræti 72* heimild um bústað

Hús hans [Jens Stæhr] stóð ekki lengi því árið 1873 var byggt timburhús á lóðinni. Árið 1893 keyptu þáverandi eigendur lóðina fyrir framan húsið. “Í brunavirðingu árið 1916 eru þessi hús talin á lóðinni: Íbúðarhús, einlyft á lágum steingrunni og háu risi, 6,3 x 4,4m. Skúrbygging úr timbri og torfi áfast við íbúðarhúsið 8,4 x 3,7m. Heyhús áfast við skúrinn 5 x 3,1m.” Íbúðarhúsið var rífið um 1930 og steypuhúsið byggt árið á eftir.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.108-109

Ey-302:061 *Aðalstræti 76* heimild um bústað

Þarna var að öllum líkindum byggt fyrst árið 1857. Árið 1875 var það hús flutt og endurreist á lóðinni Strandgötu 25. Um 1885 var aftur byggt á þessari lóð en það hús var rífið 1981 þegar það hús sem þarna stendur í dag var byggt.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.108-109

Ey-302:062 *Aðalstræti 80* heimild um bústað

“Ekki er vitað hvenær fyrst var byggt á þessari lóð, en það mun hafa verið byggt einna fyrst í Fjörunni. [] Lengi var tví- og þríbýli þarna og búið í allstórum torfbæjum. Gömlu íbúðarhúsin munu hafa verið rífin um 1910.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.110

Ey-302:063 *Aðalstræti 80* heimild um hlöðu

“Árið 1917 var byggð heyhlaða vestan við núverandi íbúðarhús og síðar gripahús austan við hlöðuna. Þessi hús voru bæði rífinn fyrir nokrum árum.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.110-11

Ey-302:064 *Aðalstræti 80* heimild um útihús

“Árið 1917 var byggð heyhlaða vestan við núverandi íbúðarhús og síðar gripahús austan við hlöðunna. Þessi hús voru bæði rifinn fyrir nokrum árum.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.110-11

Ey-302:065 *Aðalstræti 82 - Sibbukofi* heimild um bústað

“Ekki er ljóst hvenær fyrst var byggt á þessari lóð, en þegar byggingarnefndin tók til starfa árið 1857 stóð þar hús.” [] “Í brunavirðingu árið 1916 segir um Sibbukofa: “A. Torfbær með frambaki, alþiljað er ein stofa og eldhús óþiljað með hlóðum. B. Steinhús með járnþaki notað aðeins til geymslu.”“ Húsin voru rifin 1949.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.110-111

Ey-302:066 *Aðalstræti 82* heimild um skemmu

“Í brunavirðingu árið 1916 segir um Sibbukofa: “A. Torfbær með frambaki, alþiljað er ein stofa og eldhús óþiljað með hlóðum. B. Steinhús með járnþaki notað aðeins til geymslu.”“ Húsin voru rifin 1949.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.110-11

Ey-302:067 *Lækjargata 3* heimild um bústað

“L. Lillendahl beykir mun fyrstur hafa fengið útmælda lóð þessa árið 1821. [] Árið 1896 reif Sigfús gamla Lilliedahlsbæinn og byggði hús það sem enn stendur á lóðinni”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.140.

Ey-302:068 *Lækjargata 3* heimild

“Tveimur árum síðar [þ.e. árið 1898] byggði hann [Sigfús Jónsson] “myndaskúr” að húsabaki, líklega fyrir stjúpdóttur sína, Önnu Magnúsdóttur, sem fékkst við ljósmyndagerð.”

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.140.

Ey-302:069 *Lækjargata 7* heimild um bústað

“Lóð þessi mun sennilega hafa verið hluti af Lilliendahlslóðinni, Lækjargötu 3, í fyrstunni. Árið 1877 keypti Jónas Krákson lóðina af Sigfúsi Jónssyni og byggði þar hús í félagi við Jón kol, 8 x 6 álnir að grunnfleti, einlyft hús sem sneri í austur-vestur.” Þetta hús var endurbyggt af miklum hluta eftir bruna árið 1926

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.141-42.

Ey-302:070 *Lækjargata 9* heimild

Vestan við íbúðarhúsið Lækjargötu 9. Árið 1897 var byggður skúr vestan við íbúðarhúsið, 6 álna langur og jafn íbúðarhúsinu á breidd.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.142.

Ey-302:071 *Lækjargata 9a* heimild um bústað

“Ekki er ljóst hvenær fyrst var byggt á þessari lóð, en fyrir 1870 bjó þar Rögnvaldur nokkur Ólafsson í litlum torfbæ.” Húsið sem þarna stendur í dag var byggt milli 1894-97.

Heimildir: Akureyri: Fjaran og innbærinn, bls.142.

4. Kafli Verndun og kynning fornleifa á skráningarsvæðinu

Þar sem skráningarsvæðið er að mestu í miðju þéttbýlisins var ekki að vænta að þar fyndust margar fornleifar sem væru vel varðveittar eða sýnilegar á yfirborði. Öll bæjarhús frá 19. öld eða eldri eru horfin á þessum jörðum, að frátalinni stofunni á Eyrarlandi sem nú stendur innan Lystigarðs. Þó að ekki sjáist mikil ummerki á yfirborði er án efa að finna töluverðar mannvistarleifar á bæjarstæðum Eyrarlands, Kotár, Barðs og Hamrakots. Í flestum tilfellum hefur þeim verið mikið raskað við húsbyggingar á síðustu áratugum. Flestar minjar sem eru yngri en 100 ára en hafa þó sögulegt gildi, s.s. South Camp braggahverfið og braggapýrpingin sem stóð í túni við Barð í heimsstyrjöldinni síðari eru einnig horfnar á þessu svæði. Vænta mátti að minjar utan þéttbýlisins væru betur varðveittar, en svo er ekki. Frammi á Glerárdal voru sel Kotár og Eyrarlands. Þar er mikið framkvæmdasvæði, bæði malarnám og sorpurðun. Kotársel og annað Eyrarlandsselið eru horfin, en leifar selsins við Fremri-Hlífá eru vel varðveittar. Þar sem einu sýnilegu minjarnar eru tóftir á Miðhúsum og túngarðsbrot við Kotá Fremra-Eyrarlandssels er ekki tækifæri hér til að fjalla um möguleika á kynningu á minjum í löngu máli. Heillegustu minjarnar eru seljaleifarnar á Glerárdal, en vegna nálægðar við malarnám og sorphauga er staðurinn ekki fýsilegur fyrir göngufólk eða fornleifaskoðara, enda allmargar aðrar seljatóftir í nágrenninu aðgengilegri og meira aðlaðandi. Er því niðurstaða þessa skráningaráfanga sú að í landi Stóra-Eyrarlands og Kotár séu engir skoðunarverðir staðir. Hinsvegar er þetta safn fornleifa sem dregið hefur verið saman engu að síður markvert frá sjónarmiði fornleifafræði og minjaverndar. Undir sverði norðan við sjúkrahúsið leynast byggðaleifar stórbýlisins Eyrarlands, sjálfsagt allt frá landnámi, og leifar bænhusss frá miðöldum. Gæta verður þess að hreyfa þar ekki við jarðvegi nema að undangenginni skoðun. Um minni býlin gegnir sama máli og mannvistarleifa frá síðustu öldum þar sem húsapýrpingar mynduðust í árdaga þéttbýlisins verður að gæta sérstaklega.

5. Kafli Deiliskráning: Sólborg og nágrenni

Sumarið 1997 var gerð deiliskráning á óbyggða svæðinu nyrst í landi Kotár og á norðurbakka Glerár. Svæðið sem skoðað var takmarkast í suðri við Gerðahverfið, við Hlíðarbraut í vestri, Hlíðahverfi í norðri og Glerárgötu í austri.

Könnun á minjum á svæðinu var fólgin í heimildavinnu annarsvegar og vettvangsvinnu hinsvegar. Athugun á heimildum sýndi að á þessu svæði er afar lítið um minjar. Því miður er ekki til varðveitt túnakort af Kotá og því ekki fullljóst hvar útihús bæjarins stóðu um og eftir aldamótin. Vitað er að fjós frá Kotá stóð þar sem nú er hús nr. 31 við Hamragerði. Auk ritheimilda voru skoðaðar ljósmyndir frá 1945 og 1954. Þar er engar minjar að sjá sunnan árinna, en norðan hennar má sjá á mynd frá 1945 leifar herskálaporps sem stóð skammt sunnan Bakkahlíðar¹². Á yngri loftmyndinni sést að braggagrunnarnir eru horfnir undir tún. Þau tún voru síðar lögð undir vestasta hluta Hlíðahverfis. Á myndunum frá 1945 og 1954, má sjá leifar húskofa út á lítilli klettatá sem gengur í suðaustur út í Glerá, skammt ofan við lónið sem stíflan myndar.

Að lokinni heimildakönnun var gerð athugun á vettvangi. Var allt svæðið gengið og skoðað. Einu sjáanlegu minjarnar sunnan ár er túngarðurinn norður frá Kotá, sem enn sést að hluta þar sem var norðvesturhluti túnsins. Norðan ár er enn að sjá kofaleifar á áðurnefndri klettatá. Ekki er hægt að ráða af lögun hennar hvað hér hefur verið, en líklegast er að hér hefur verið reist e.k. torfbygging á fyrri hluta þessarar aldar.

Samkvæmt fyrirbyggjandi skipulagi verða töluverðar vegaframkvæmdir á þessu svæði. Borgarbraut verður lengd frá Hlíðarbraut og suður að þar sem Dalsbraut mun liggja á móts við Kotárgerði. Byggð verður brú yfir Glerá á móts við suðurenda Skarðshlíðar þar sem Borgarbraut mun liggja suður yfir ána. Dalsbraut verður lengd frá því þar sem hún endar skammt norðan Þingvallastrætis og norður að Glerá og fylgja síðan suðurbakka árinna. Loks verður lagður vegspotti frá háskólanum og niður á Borgarbraut skammt austan við nýju brúna.

Við vettvangsrannsókn var gerð nánari athugun á fyrirhuguðu brúarstæði, og vegastæði

¹²Sbr. einnig Jón Hjaltason (1991): *Hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði*, Akureyri, bls. 47.

Borgarbrautar og Dalsbrautar. Er skemmst frá því að segja að engin ummerki um fornleifar fundust í vegastæði Borgarbrautar né Dalsbrautar. Að vísu eru áðurnefndar kofaleifar í brúarstæði á norðurenda Glerár, en þar sem þær eru án efa frá þessari öld teljast þær ekki til fornleifa.

Þó engar fornleifar hafi fundist að þessu sinni er ekki útilokað að á skipulagssvæðinu séu fleiri minjastaðir sem komið gætu í ljós síðar. Samkvæmt núgildandi aðalskipulagi er ekki fyrirhugað að ráðast í miklar byggingaframkvæmdir á þessu svæði að áðurnefndum vegaframkvæmdum frátöldum. Glerárbakkar eru á náttúruminjaskrá og óbyggða svæðið er að mestu verndarsvæði. Á Sólborg er ráðgert að reistar verði nýbyggingar á háskólasvæðinu. Þar er að mestu bert holt og ekki að sjá að þar hafi mannvirki staðið áður og því ákjósanlegur staður fyrir nýframkvæmdir út frá minjaverndarsjónarmiðum.

Heimildaskrá

Óprentaðar heimildir:

Héraðsskjalasafn Akureyrarbæjar og Eyjafjarðarsýslu

Lárus Thorarensen: Örnefni (í landi Akureyrar) (1947) - G.40/15.

Jón Friðfinnsson: Örnefni kringum Akureyri (1948) G.40/15a.

Örnefnabók I-III. Akureyri (ljósrituð spjaldskrá)

Sýslumannsembættið á Akureyri

Landamerkjabók I-II

Náttúrufræðistofnun Íslands, Akureyri

- Mappa með leiðréttingum við örnefnalýsingar og bréfaskiptum vegna þeirra
- Mappa með loftmyndum af Eyjafirði frá 1960, með örnefnum merktum
inná af Helga Hallgrímssyni

Minjasafnið á Akureyri

HH: Söguminjaskrá, Eyjafjarðarsýsla (e. Helga Hallgrímsson)

Heimildamenn:

Kristinn Björnsson, 15/6 1929.

Sigurður B. Svanbergsson, 16/7 1920.

Prentaðar heimildir:

- Adolf Friðriksson, Birna Gunnarsdóttir og Orri Vésteinsson (1995): *Fornleifar og ferðamál í Eyjafirði: Rannsóknir og kynning á Gásakaupstað*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS009-95061, Akureyri.
- Adolf Friðriksson, Birna Gunnarsdóttir og Orri Vésteinsson (1995): *Fornleifaskráning á Akureyri. Greinargerð um stefnu, aðferðir og framkvæmd*, Minjasafnið á Akureyri - Fornleifastofnun Íslands, FS010-95081, Akureyri.
- Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1996): *Fornleifaskráning í Eyjafirði VI: Fornleifar í landi Nausta, Hamra og Kjarna*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS010-95023, Akureyri.
- Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1996): *Fornleifaskráning í Eyjafirði VII: Deiliskráning í Krossaneshaga*, Minjasafnið á Akureyri & Fornleifastofnun Íslands, FS017 - 95024, Akureyri.
- Adolf Friðriksson og Orri Vésteinsson (1997): *Fornleifar á Akureyri. Stefna um friðun, rannsóknir og kynningu*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS035-95026, Akureyri.
- Akureyri...**: Hjörleifur Stefánsson (1986): *Akureyri. Fjaran og Innbærinn. Byggingasaga*, Akureyri.
- BE**: *Byggðir Eyjafjarðar I-II*, Akureyri 1973.
- BE 1990**: *Byggðir Eyjafjarðar 1990*, síðara bindi, Akureyri 1993.
- Birna Gunnarsdóttir (1995): *Fornleifaskráning í Eyjafirði IV: Deiliskráning Naustahverfis*, Fornleifastofnun Íslands & Minjasafnið á Akureyri, FS004-95021, Akureyri.
- Bsk**: *Biskupa sögur gefnar út af Hinu íslenska bókmenntafélagi*, Kaupmannahöfn 1856.
- DI**: *Íslenskt fornbréfasafn I-XVI*, Kaupmannahöfn/Reykjavík 1857-1972.
- Hjörleifur Stefánsson: *Akureyri. Fjaran og Innbærinn. Byggingarsaga*, Akureyri 1986.
- IA**: *Íslandske annaler indtil 1386*, Gustav Sorm gaf út, Chria 1886.
- ÍF**: *Íslensk fornrit I-*, Reykjavík 1993-.
- J. Johnsen: *Jarðatal á Íslandi*, Kaupmannahöfn 1847.
- JÁM**: *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, X. Eyjafjarðarsýsla*, Kaupmannahöfn 1943.
- Jón Hjaltason: *Saga Akureyrar I. Í landi Eyrarlands og Nausta 890-1862*, Akureyri 1990.
- Jón Hjaltason (1991) *Hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði*, Akureyri.
- Jón Hjaltason: *Saga Akureyrar II. Kaupstaðurinn við Pollinn 1863-1905*, Akureyri 1994.

KK: Kålund, P. E. K. (1984-1986) *Íslenskir sögustaðir I-IV*, Reykjavík.

Oddeyri: Guðný Gerður Gunnarsdóttir og Hjörleifur Stefánsson (1995) *Oddeyri. Húsakönnun*, Akureyri.

SSE: *Sýslu- og sóknalýsingar Hins íslenska bókmenntafélags 1839-1854*, (Eyfirk fræði II), Akureyri 1972.

SSE I-II: Hjörtur Þórarinnsson: *Saga sýslunefndar Eyjafjarðarsýslu 1874-1989*, 2 bindi, Akureyri 1993.

SS 1993: Steindór Steindórsson: *Akureyri. Höfuðborg hins bjarta norðurs*, Reykjavík, 1993.

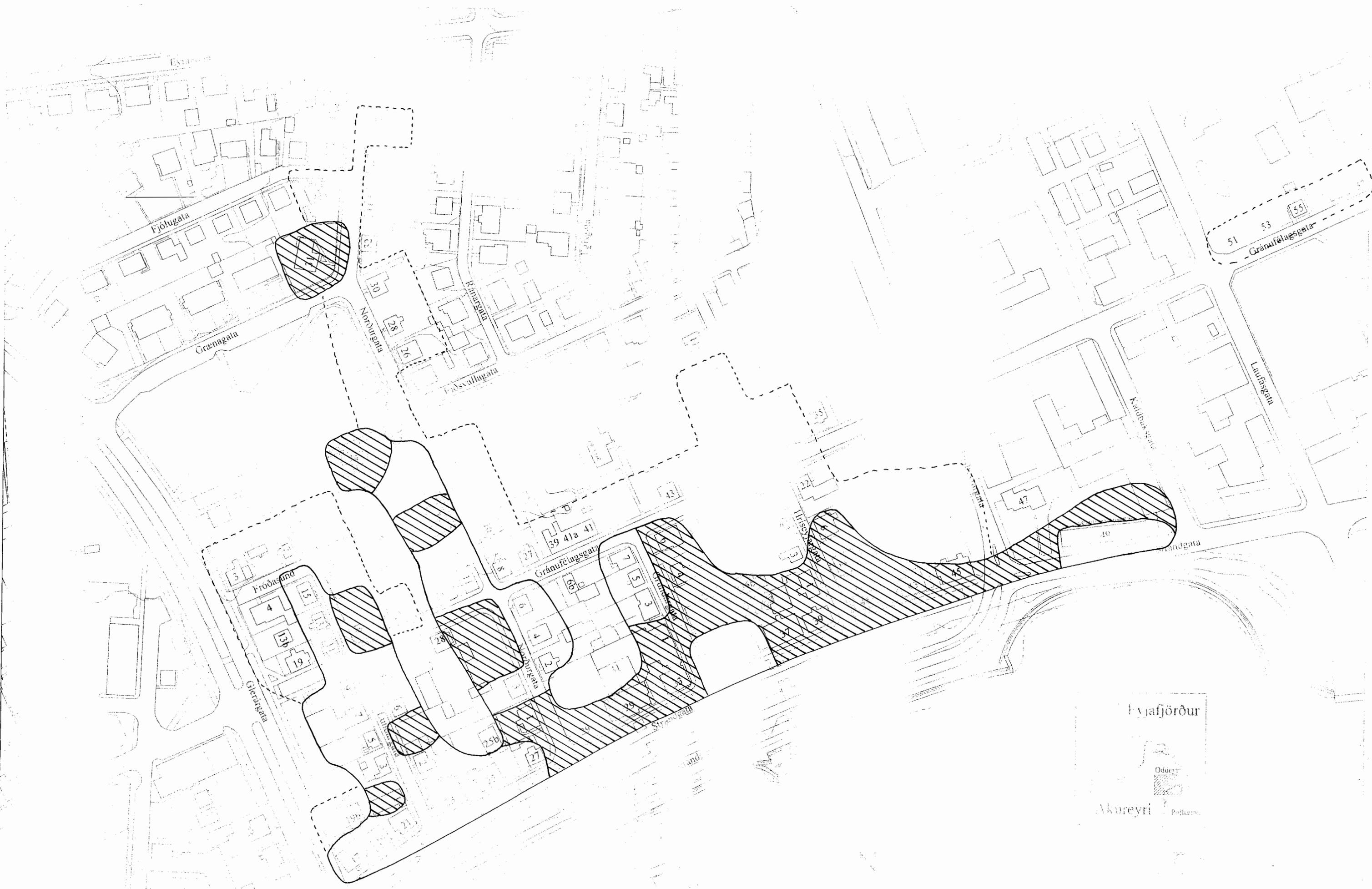
Steindór Steindórsson: 'Eyjafjörður. Leiðir og lýsingar.' *Árbók Ferðafélags Íslands 1938*.

SturlR: *Sturlunga saga I-II*, Reykjavík 1949.

Tryggvi Þorsteinsson: 'Nokkur örnefni í landi Akureyrar.' *Ferðir* 18 (1959): 16-22.

Ö-Ak: *Örnefni í Akureyrarlandi*, Steindór Steindórsson tók saman, Akureyri 1987.

OFNÁM 1991